

Војнопензионерске теме и дилеме

СРБИЈА ЧЕКА ОДЛУКУ СТРАЗБУРА

Наде пензионера усмерене су према Европском суду. Очекује се да та институција у наредним месецима заузме коначан став о умањењу пензија од 2014. до 2018. године. А онда, зависно од одлуке, знаће се да ли држава Србија има обавезу да надокнади окрњени део пензија или то не мора да учини. Да ли ће проговорити правда?

Протеклих дана у Републички фонд пензијског и инвалидског осигурања слило се више десетина хиљада захтева за исплату закинутог дела пензије од 2014. до 2018. године, за време деловања Закона о привременом уређивању начина исплате пензија. Истовремено телефони у Удружењу војних пензионера Србије непрестано су звонили јер су пензионери, чак и они цивилни, инсистирали да чују шта треба чинити како евентуални дуг државе не би застао.

Да подсетимо на чињеницу да се Уставни суд Србије изјаснио да је закон по којем су пензије током четири године смањене због фискалне консолидације државног буџета био у складу са највишим правним актом Србије. Део грађана који је поднео иницијативу за утврђивање законитости умањивања пензија, незадовољан оним што је понудио Уставни суд, упутио је представку Европском суду. Прве представке стигле су у Стразбур још 2015. године. У наредним годинама број оних који су сматрали да су им ускраћена права, повећао се.

Упроцесу утврђивања свих релевантних чињеница Европски суд је, према нашим сазнањима, упутио захтев Влади Републике Србије да одговори на неколико питања, како би се та важна институција определила у односу на покренуте процесе. Тај суд је поставио питање усклађености Закона о привременом уређењу пензија из 2014. године са захтевима Европске конвенције. Суд је имао у виду да је домаћи Уставни суд одбацио иницијативу за оцену уставности и законитости тог закона, и чини се да није био задовољан образложењем Уставног суда.

Европски суд је обухватио 11 представки и, на основу њих, формулисао четири стајне тачке око којих се све врти. Најпре је узета у обзир насупротна чињеница да чин смањења пензија представља повреду права на уживање својине, јер се пензија сматра личном својином свакога пензионера. Посебно осетљиво правно питање је да ли је закон којим су смањене пензије био супротан Уставу Републике Србије. Замерке се односе и на то што поменути закон није био орочен, јер је у наслову истакнута реч „привремени“. Реално је требало барем у једном члану регулисати макар описно до када би могао да траје. Подносиоци представке још сматрају да је закон арбитран. Ако би се та реч „превела“ то значи: изборносудски, који пресуђује и поступа према личном нахо-

ђењу и својој вољи, а на то се надовезују и одреднице својевољан, самовољан, произвољан, приближан.

Према расположивим сазнањима је и тврђење да је једно од главних питања које се поставља – да ли су од 2014. до 2018. године пензионери у Србији поднели превелики терет финансијске консолидације. Присутна је и својеврсна неправда на друштвеном нивоу, то јест у ширем контексту. Наиме, запосленима у јавном сектору плате су тада смањене линеарно за 10 одсто, а реч је о категорији грађана која има далеко већа месечна примања од пензионера. Пензије до 25.000 динара нису „опорезоване“, а према мишљењу већине пензионера колеге са најнижим примањима су могле барем симболично да подрже консолидацију државног буџета. Пензије између 25.000 и 40.000 динара, да подсетимо, умањиване су за 22 одсто. За оне који су имали веће пензије од 40.000 динара, тај део је „срубљен“ за 25 одсто. За четири године важења закона, пензионери су остали без осам или десет пензија. То је, без обзира на висину пензије, изузетно велико оптерећење за породичне буџете. Дакле, пензионери су поднели изузетно велики терет. Уосталом челници државне власти много пута до сада у јавности су изнели чињеницу да највећу заслугу за фискалну консолидацију имају управо пензионери и више пута им је исказана јавна захвалност.

Да ли је држава могла да ускрати неке друге расходе, а да се пензије мање оптерете, остаје за размисавање онима који су брзоплето донели одлуку о ригорозном смањењу пензија. Изгледа им је најједноставније било да завуку руку у џеп пензионера, јер је то сигурна пара.

Пензионери су током минулог рада четири деценије улагали у Фонд ПИО, а пензије су им одређене на основу укупно издвојених средстава за те сврхе и на основу дужине радног стажа. Због тога се, између осталог, сматра да је пензија имовина грађана Србије трећег доба. У земљама западне демократије приватна имовина је светиња.

Још је једна чињеница важна када је реч о привременом закону. Он не садржи одредницу да је могуће жалити се, у ком року и којој институцији. А то је у правно уређеној држави изузетно важно. Пензионери су захтевали да им се изда решење о смањењу пензија, али је РФ ПИО остао нем.

И поред домаћих судова који и поред големе аргументације нису дали за пра-

во пензионерима, држава би свакако требало да се определи и да каже хоће ли (и може ли) пензионерима да надокнади одузет део имовине. Последњих година забележен је раст националног дохотка по глави становника, што је увећало и бруто друштвени производ. Значајно је повећан прилив средстава у буџет, па је све више новца за капиталне објекте, којима се подстиче развој земље. Све указује да би у догледно време држава могла у ратама, као што је и узимала од пензија, да врати окрњени део пензије. Било би то исказивање захвалности и поштовања према грађанима трећег доба који то и заслужују.

Како наводи познати економиста Зоран Ивошевић, за четири године колико је тај сурогат закон примењиван, корисницима пензија је исплаћивано мање него што им припада, па се процењује да је држава кршећи право на њихову имовину зајемчену чланом 58 Устава остварила уштеду од око сто милијарди динара. Тиме, међутим, умањивање пензија није престало. Оно је настављено по члану 80б Закона о изменама и допунама Закона о пензијском и инвалидском осигурању, који гласи: „Изузетно од члана 80 овог закона до достизања финансијске одрживости система пензијског и инвалидског осигурања, пензије ће се усклађивати на начин утврђен прописима којима се уређује буџет и буџетски систем.“ Умањења по овој одредби односила су се и на кориснике пензије чија висина није прелазила 25.000 динара, према којима је сурогат закон имао обзира. Новелирана одредба била је на снази годину и по дана, колико је трајала и буџетска блокада усклађујућег раста пензија, тврди Ивошевић у једном дневном листу.

Занимљив је став професора Економског факултета у Београду др Дејана Шошкића који тврди да Србија није била пред банкротом када је донета одлука о умањењу пензија. Тиме се негира упориште државе да је морала да реагује онако како је то учинила.

Наде пензионера усмерене су према Европском суду. Очекује се да та институција у наредним месецима заузме коначан став о умањењу пензија од 2014. до 2018. године. А онда, зависно од одлуке, знаће се да ли држава Србија има обавезу да надокнади окрњени део пензија или то не мора да учини. Да ли ће проговорити правда?

Звонимир ПЕШИЋ

Уз Дан УВПС

УСПЕСИ КОЈИ ОБАВЕЗУЈУ

Двадесет и девету годишњицу од формирања УВПС обележавамо без помпе и традиционалних окупљања чланова. Наше мисли окренуте су породицама и решавању проблема уз помоћ организације, а личним ангажовањем.

Постало је уобичајено да 16. септембра обележавамо дан када је 1993. године, као добровољна, невладина, недобитна, интересна, социјално – хуманитарна, патриотска и нестраначка организација формирано Удружење војних пензионера Србије. Главни циљ оснивања било је остваривање и унапређење статусних права и интереса корисника војних пензија, каже се између осталог у обраћању председника Удружења војних пензионера Србије Љубомира Драгањаца члановима.

Дан организације обележавали смо неком од активности: масовним скупом у Дому Војске Србије уз богат културно-уметнички програм, свечаном седницом Главног одбора Скупштине УВПС, а јубиларних година и позивањем наших колега из региона. Свака општинска, односно градска организација маркирала је датум када је у тој средини основана организација. Окупе се тада чланови, уруче се признања најзаслужнијима, пружи им се важне информације и у пријатној другарској атмосфери размене мишљења. А онда се седне и за заједничку трпезу.

Прошле године за наш празник дивљала је корона, па није постојала могућност да се на прави начин обележи годишњица формирања УВПС. Ове године, опет због короне која се нагло шири, није могуће без ризика организovati свечане и радне скупове. Знајући да за славља никада није касно, остаје да се сачекају бољи дани.

Безмало три деценије наша организација стамено одолева насртајима проблема на својеврсној друштвеној ветрометини. Реч је о покушајима да се она разједини, маргинализује, па чак и укине. После сваког таквог напада, организација је јачала и бивала офанзивнија у заштити права чланова и враћању законом или другим актима утврђена права.

Два пута је Удружење помогло члановима да у дуготрајним судским процесима остваре право на закинути део пензије. У томе се, после маратонских правних „битака“ и успело. Сада се тренутно на више „фронтова“ чини све да се војним пензионерима врате средства одузета од пензија (од 2014. до 2018. године) на основу Закона о привременом уређивању начина исплате пензија. О томе ће чланови бити редовно обавештавани путем сајта и на страницама „Војног ветерана“.

Удружење ће и даље на организовани начин пружати помоћ члановима у остваривању њихових права и легалних интереса из области пензијског, инвалидског и здравственог осигурања, социјалне заштите и стамбеног обезбеђења. Такође ће упорно и аргументовано иницирати решавање проблема и доношење прописа ради побољшања статусног и материјалног положаја војних пензионера. Бићемо упорни у захтевима да се пензијско и инвалидско осигурање војних осигураника врати у надлежност Фонда за СОВО.

УВПС је у Србији постало познато по пружању материјално-финансијске помоћи егзистенцијално угроженим члановима. У тешким временима, то се показало као најбољи лек за све недаће које притискају породице војних пензионера.

Период пред нама биће бременим проблемима, што ће изискивати нове напоре целокупне организације и сваког војног пензионера у превазилажењу насталих потешкоћа и препрека. Указује се нова потреба да збијемо редове и ухватимо се укоштац са свим оним што нас оптерећује. Платформа за сваковрсна деловања јесте и биће Удружење војних пензионера Србије.

„Двадесет и девету годишњицу од формирања УВПС обележавамо без помпе и традиционалних окупљања чланова. Наше мисли окренуте су породицама и решавању проблема уз помоћ организације, а личним ангажовањем. Верујемо да ћемо идуће године прославу организовати у повољним здравственим условима и бољем материјалном, социјалном и здравственом статусу“, поручује председник Драгањац.

Повраћај мање исплаћене пензије

ДВЕ МОГУЋНОСТИ ЗА ПОСТУПАЊЕ

Председник УВПС Љубомир Драгањац упутио је општинским и градским организацијама УВПС, акт који се односи на застарелост потраживања за закинути део пензија од 2014. до 2018. године. Тај акт доносимо у целости:

На основу члана 161. Закона о општем управном поступку („Службени лист СРЈ, бр. 33/97 и 31/01) и Закона о привременом уређивању начина исплате пензија („Службени гласник РС, бр. 116/2014, и 99/2016. који је престао да важи 30. 9. 2018. године), неки адвокати преко појединих удружења саветују пензионерима да захтевом покрену управни поступак за остваривање права о повраћају неисплаћеног износа пензије и да то учине најкасније до 30. септембра 2021. године.

Основно наша указују адвокати је да имајући у виду праксу судова када се одлучивало о застарелости потраживања у вези са исплатом пензије, по којој је без изузетка заузет став да се ради о штети те се примењивао трогодишњи рок застарелости. Из тог разлога саветују за оне који би желели да заштите наведено право и, евентуално, остваре наплату потраживања да то учине до 30. септембра 2021. године. Застарелост за ово потраживање је почело да тече од 1. октобра 2018. године, од када је престао да важи Закон о привременом уређивању начина исплате пензија, па трогодишњи рок застарелости истиче 1. октобра 2021. године.

Имајући у виду наведено, став овог удружења је да, ко жели, са адвокатом, да покрене овај поступак треба да то учини до 30. септембра 2021. године, и препоручујемо тако што ће са адвокатом склопити такав уговор да адвокат сноси све трошкове до окончања поступка. Наиме, то значи да пензионер нема никаквих обавеза према адвокату у поступку управног спора, односно ни у односу на парнични поступак, уколико води парнични поступак, у поступку пред Уставним судом Републике Србије и пред Европским судом за људска права.

У случају успешног окончања поступка, уговором регулисати, да се наплата целокупног износа дуга пензије и припадајућих камата уплати на рачун пензионера, а пензионер адвокату, након достављене документације, награду да исплати од уплаћених средстава, како је уговором регулисано.

Пензионер, поред тога што поступак може водити са адвокатом, одговарајући поступак може и сам да покрене и води. У том случају, пре покретања поступка мора да се захтевом обрати надлежној филијали Републичког фонда ПИО за доношење потврде о износу разлике неисплаћене пензије за период од 1. 11. 2014. године до 30. 9. 2018. године, а потом да води управни или парнични поступак, а све трошкове до окончања поступка мора сам (пензионера) да сноси.

Делегација Војске Србије одала је пошту народном хероју Милану Тепићу

Обележено три деценије од смрти мајора Милана Тепића и војника Стојадина Мирковића

ПОДВИГ ЗА ИСТОРИЈУ

Полагањем венаца и одавањем почаста 29. септембра је обележено три деценије од страдања народног хероја мајора Милана Тепића и војника Стојадина Мирковића, који су тог дана 1991. године погинули не дозвољавајући да хрватске паравојне снаге дођу у посед наоружања и муниције које се налазило у војном складишту наомак Бјеловара. Делегација Министарства одбране и Војске Србије, коју је предводио начелник Управе за логистику Генералштаба Војске Србије бригадни генерал Срђан Петковић, положила је данас венац код споменика народном хероју Милану Тепићу у истоименој улици у Београду, у оквиру церемоније полагања венаца и одавања почаста поводом обележавања 30. годишњице од његове смрти.

Венце су положили и чланови породице народног хероја Милана Тепића, удружења и грађани опредељени за неговање традиција ослободилачких ратова Србије. Почаст је одала и делегација предвођена замеником команданта Команде за обуку бригадним генералом Николом Дејановићем, која је положила венце у касарни „Мајор Милан Тепић“ у Јакову.

Делегација Министарства одбране и Војске Србије, положила је венац и одала пошту крај бисте страдалог војника Стојадина Мирковића, подигнуте у дворишту Основне школе „Милош Марковић“ у селу Горње Лесковице код Ваљева.

Председништво СФРЈ је 19. новембра 1991. године постхумно одликовало мајора Милана Тепића „за изванредан подвиг у борби против непријатеља приликом њиховог напада на касарну ЈНА у Бјеловару“ Орденом народног хероја Југославије. Споменик Милану Тепићу откривен је 29. септембра 2017. године на 26. годишњицу од смрти народног хероја.

Војник Стојадин Мирковић одликован је постхумно Орденом за заслуге у области одбране и безбедности I степена.

Поводом Дана српског јединства, слободе и националне заставе

ПОЧАСНА АРТИЉЕРИЈСКА ПАЉБА

Поводом обележавања Дана српског јединства, слободе и националне заставе, по наређењу председника Републике и врховног команданта Војске Србије Александра Вучића, припадници Гардијског батаљона извршили су 15. септембра почасну артиљеријску паљбу.

У присуству мноштва Београђана, на Савском платоу на Калемегдану, почасна паљба извршена је са десет плотуна из десет артиљеријских оруђа.

Премијера документарног филма „Херојска 125. моторизована бригада“

КАЗИВАЊЕ О ЈУНАШТВУ

Поводом 40. годишњице од формирања 125. моторизоване бригаде, 23. септембра је у Југословенској кинотеци премијерно приказан документарни филм „Херојска 125. моторизована бригада“. Ово остварење Управе за односе са јавношћу Министарства одбране и Војнофилмског центра „Застава филм“ део је пројекта „Ратне бригаде одликоване 1999. године орденом народног хероја“, замишљеног као серијал од шест документарних филмова, који представљају историјат неких од најславнијих јединица српске војске у савременој историји. Иако је 125. моторизована бригада расформирана 2005. године, њен дух саткан од врлина, заједно са осталим херојским јединицама и свима који су 1999. године учествовали у одбрани отаџбине током НАТО агресије, чини вредносни темељ на којем почива данашња Војска Србије. О томе у филму сведоче припадници бригаде. Документарни филм „Херојска 125. моторизована бригада“, редитеља Марка Каменице, сниман је током 2019. и 2020. године и посвећен је пре свега њеним погинулим припадницима, чија херојска жртва не сме да се заборави. Премијери филма присуствовали су ратни ко-

Учесници промоције књиге посвећене храбрим браниоцима

мандант и бивши припадници 125. моторизоване бригаде, државни секретар Александар Живковић, помоћник министра за људске ресурсе Катарина Томашевић, помоћник министра за материјалне ресурсе Ненад Милорадовић, в.д. помоћника министра за политику одбране Предраг Бандић, ректор Универзитета одбране генерал-потпуковник Горан Радовановић, начелник Управе за људске ресурсе Генералштаба Војске Србије бригадни генерал Саво Иришкић и бројни гости.

Обележено 28 година УВП Црне Горе

НИСКА УСПЕХА

Пдружење војних пензионера Црне Горе, обиљежило је 28-годишњицу постојања и рада, свечаном сједницом, спортским сусретом и изложбом побједничких фотографија Павла Бандовића на такмичењу војних ветерана ИЦО у Москви.

Свечаност је уприличена 16. септембра, на Дан удружења војних пензионера, уз бројне званице и представнике општинских организација. Предсједник Удружења Жељко Вукић поздравио је званице, делегације општинских организација и присутне новинаре, а затим позвао да се минутом ћутања ода пошта преминулим војним пензионерима.

У подужем излагању Вукић се осврнуо на бројне задатке које је Удружење успјешно ријешило, али и на оне које предстоје у наредном периоду.

Удружење је основано 1993. године ради заштите и пружања помоћи у остваривању стечених права, када је држава запоставила браниоце домовине од којих су многи били рањени, расељени, болесни, а пензије мале и нередовне.

Један од неријешених проблема траје и данас – неријешено стамбено питање војних пензионера. У Црној Гори је 250 војних пензионера стамбено незбринуте. Они плаћају високе кирије, што им се негативно одражава на животни стандард.

Наставиће се разговор у Министарству одбране како и на који начин збринуте ове напаћене душе рекао је Вукић.

Држава је затајила и при усклађивању пензија због чега годинама стоје неријешене тужбе. И ту су правне мјере чудне, по истом предмету једни доносе позитивна рјешења а други одбацују. Мало чудно, али је тако.

И поред тешкоћа насталих услед епидемије ковид -19 успјешно се радило.

Социјално-хуманитарна помоћ пензионерима слабијег материјалног положаја и члановима са тешким здравственим проблемима пружана је из средстава чланарине и једне новчане помоћи Министарства одбране.

– Нешто ћу рећи и о сарадњи, нагласио је предсједник Вукић. Сарадња Удружења са органима и институцијама Црне Горе је на завидном нивоу, посебно са Министарством одбране, Војском Црне Горе, Фондом ПИО и Савезом удружења пензионера Црне Горе. Наша сарадња са удружењима војних пензионера Србије, Македоније и Албаније је добра. Имамо узвратне посјете делегација, размјењујемо мишљења о раду и водимо разговоре у интересу очувања мира. Наше Удружење члан је међународне асоцијације војних пензионера – ИЦО, које броји више од тридесет чланова.

Последње четири године

ИЦО организује такмичење за најлепшу фотографију под слоганом „Љепота ће спасити свијет“. Такмичари из Црне Горе увијек су били најбољи. Добрислав Бајовић из Никшића три пута је освајао прво мјесто, а прошле године Павле Бандовић прво Добрислав Бајовић друго и Лончар треће. И ове године петорица чланова послало је фотографије у Москву.

Његовању борбених традиција и традицији војске посвећује се значајна пажња. Делегације УВП полажу вијенце на споменике поводом 9. маја, за Дан побједе, за Дан државности (13. јула) и 19. децембра поводом Дана ослобођења Подгорице.

Радило се и на информисању војних пензионера о раду органа Удружења. Чинило се то при доласку у канцеларије, при посјетама и сусретима. Поред тога редовно се објављују чланци у листовима *Дан*, *Војни ветеран* и *Гласник пензионера Црне Горе*.

Послије излагања предсједника, приступило се додјели

признања установама за пружену помоћ при реализацији задатака. Признања су уручена министарки одбране Оливери Ињац и Савезу удружења пензионера Црне Горе.

Највише признање Удружења – Повељу уручено је су Екрему Клепи, Станку Кажићу, Драгану Черкевцу, Миодрагу Гарићу и Раифу Мусићу.

За афирмацију Удружења путем писане ријечи посебне плакете добили су Павле Бандовић, за изradу зборника војних пензионера „Трагови трећег доба“, Радосав Пешић, за зборник „Загарчани и Бандићи у НОР-у“, Радивоје Здравковић, за узоран рад и информисање о раду Удружења у јавним гласилима и Комнен Бајчета, за успјешно вођење СРД „Војни ветерани“.

Заслужним појединцима додијељено је и више захвалница и награда.

Свечаност је завршена коктелом у ресторани Плантаже „13 јул“.

Р. З.

Комеморативне свечаности на Крфу

ДА СЕ НЕ ЗАБОРАВИ

Министарка за рад, запошљавање, борачка и социјална питања проф. др Дарија Кисић Тепавчевић предводила је 23. септембра на острву Видо централну државну комеморативну свечаност поводом 105 година искрцавања српске војске на јонска острва Крф и Видо, поручивши да су речи Крф и Видо симболи бола, храбрости и поноса.

Кисић Тепавчевић је истакла да су Албанска голгота и боравак Срба на Крфу и Виду од 1916. до 1918. године, неповратно уткани у колективну свест наших народа, као време великог страдања, несебичног јунаштва и истинске хуманости.

„Ово место на ком почивају наши преци није само место страдања, већ и васкрснућа српске војске. Велика жртва спојила је наша два народа у нераскидиво пријатељство. Зато је важно да разумемо шта нам преци поручују и да са овог места одлучно кажемо да смо опредељени за мир, живот у заједништву, разумевање и сарадњу“, нагласила је Кисић Тепавчевић.

Додела социјалне и хуманитарне помоћи
у августу

ДА НЕДАЋА БУДЕ МАЊЕ

На основу Правилника о социјалној и хуманитарној помоћи Удружења војних пензионера Србије, Извршни одбор је на седници одржаној 10. септембра 2021. године, размотрио захтеве достављене у августу 2021. године, и на основу прописаних критеријума и испуњених услова, донео је одлуке о додели једнократне социјалне и хуманитарне помоћи:

А) Материјално стање

На основу члана 5.а у вези са чланом 4.став 1. тачка 1. Правилника:

ОпОр Панчево ЈБ: 32.000,00 – по члану 10.567,78 динара;

ОпОр Врање ПБ: 40.000,00 – по члану 10.430,67 динара;

ОпОр Сремска Митровица ЛД: 32.000,00 – по члану 10.769,93 динара;

ОпОр Нови Београд ОД: 30.000,00 – по члану 17.112,50 динара;

Б) Здравствено збрињавање

На основу члана 5.а у вези са чланом 4.став 1. тачка 2. и на основу члана 3. став 2. Правилника, без ограничења по издржаваном члану:

ОпОр Нови Београд МД: 25.000

ОпОр Нови Београд ЉМ: 25.000

ОпОр Зајечар ПГ: 15.000

ОпОр Чукарица ЧБ: 20.000

ОпОр Нови Београд ЈР: 25.000

ОпОр Бачка Топола ЛЉ: 20.000

ОпОр Чукарица ЧМ: 20.000

Новчана средства су уплаћена на текуће рачуне 14. септембра 2021. године.

Захтеви који буду достављени од 1. до 30. септембра биће решавани почетком октобра.

Извршни одбор

Обележена 107. годишњица Церске битке СВЕТАО ПРИМЕР ЈУНАШТВА

Централно обележавање 107. годишњице Церске битке, из Првог светског рата, одржано је 19. августа у истоименом спомен-комплексу у Текеришу, код Лознице.

Церска битка почела је 15. августа 1914. када су се српске снаге сукобиле с војском Аустроугарске, а представља прву савезничку победу у Првом светском рату.

Министарка за рад, запошљавање, борачка и социјална питања Дарија Кисић Тепавчевић изјавила је током церемоније да се стратегија те операције изучава на војним академијама у свету и да је то „најсветлији пример јунаштва и патриотизма“.

„Данашња Србија је исто толико храбра и посвећена слободарским идејама и очувању државног суверенитета и територијалног интегритета. Окренувши се будућности, с поносом се сећајући наших предака, ми потомци ових великих јунака живимо у земљи у којој је реч слобода највећа дужност и обавеза“, рекла је министарка, а пренео њен кабинет.

Венце су, поред министарке Кисић Тепавчевић, положили и представници Министарства одбране и Војске Србије, Мачванског округа, градова Лознице и Шапца, Општине Крупан, амбасада, као и представници бројних удружења и грађана одређених за неговање традиција ослободилачких ратова Србије.

Цртица уз свакодневног живота

ЦАРОВАЊЕ НЕЗНАЛИЦА

Чини се да нема ничег горег до када се уједине незнање, бахатост и безобразлук. Пре месец дана у породичној кући у Сремцици наручили власници увођење додатног кабловског интернета. Једини провајдер у том крају је СББ, а та фирма има подизвођача чији је назив *Sat vision*.

Каква се визија крије иза звучног назива фирме, убрзо је постало јасно. У кућу дођоше два голобрада младића и самоуверено, без икакве припреме и извиђања грађевине, почеше бушилицом да пробијају зид, да би довели кабел у унутрашњост куће. Због неукости, убрзо су без потребе пресекли главни вод (кабел) који се од бандере простире до врха куће, па одатле кроз зид до електричног бројила. Пуче кратак спој, полетеше варнице на бандери, настаде мрак, мук, стаде све... Али њих двојица не хају. Не секирају се. Све им равно: од Сремнице до Срема. На питање да ли имају уређај који показује куда кроз зидове иду електрични водови, одговарају да у *Sat visionu* постоји само један такав уређај, али да га нико не користи!

Чудно, неуверљиво, поражавајуће, чак и увредљиво.

А онда почеше маниром лаика да раскопавају зид. Направише огромну рупу. Стиже њихов електричар, а потом и човек из „Еелкетродистрибуције“. Велика штета! Установљавају да, од бандере до куће, мора да се замени кабел. Сутрадан је то и учињено. Али сада кабел не иде кроз зид, већ на зид, што делује неестетски. Нови кабел није бакарни, већ алуминијумски! Учврстили су пластичне каналице на зид, кроз које пролази кабл. Заиста то изгледа ружно, депримирајуће. У 21. веку и даље се ради као с почетка 20.!

Остаде да зјапи рупа. После неколико интервенција и два потрошена дана стиже мајстор. Да скратимо: радио је три дана по сат-два. Рупа је попуњена, али се и даље оцртавају њене границе. Као велика мрља!

Све у свему седам дана малтретирања, губљење живаца, великог броја телефонских интервенција. Много јада и чемера.

Горак укус неславног поступања представљало је измештање прикључка за кабловску телевизију и интернет, месец дана касније. Да би кабал преселио са друге стране зида, голобради радник (читај рушилац) *Sat visiona* дезоријентисано је бушилицом уместо једног начина четири отвора. За собом је оставио право ругло. Ако је и од *Sat visiona*, много је!

Не знамо зашто реномирана компанија, каква је СББ, за подизвођача радова узима фирму која то не ради на ваљан начин. Показало се да у овом случају царују незнање, неискуство и ко зна шта још... Вероватно подизвођач има визију како да са мало некавалитетног рада заради велике паре. Наша посла, рекли бисмо. Да ли је време да штеточинама надлежни у СББ откажу гостопримство?

З. П.

Рушители из *Sat visiona* за собом су оставили пустош

Дуговечност је једно од највећих достигнућа наше ере, речено је много пута. Данас свет има више милиона људи старијих од 65 година, а предвиђања су да ће до 2050. тај број достићи 1,6 милијарди и тај раст биће једна од највећих друштвених, економских и политичких трансформација овог доба. Условиће модификацију система социјалне заштите, радне праксе, утицаће на нову организацију породице.

Неке од промена већ су видљиве. Када је реч о трећој најмногољуднијој земљи света, Сједињеним Америчким Државама (око 332 милиона становника), тренутни раст популације од 65 и више година, предвођен великом генерацијом бејби бумера (рођени између 1946. и 1964), без преседана је у историји земље. Сваког дана у САД 10.000 људи напуни 65 година а, према билтену америчког Бироа за популацију, до 2060. број старијих ће са садашњих 52 достићи 95 милиона, а удео старосне групе у укупном становништву порашће са 16 на скоро 23 процента.

Брзи темпо ових промена преобликује становништво Америке и доноси нове економске изазове али и прилику да јавни и приватни сектор искористи потенцијал растућег сегмента друштва и осигура добробит старијих.

Природа и традиција америчке културе и тенденција да старији живе сами, или са супружником, далеко од деце (вишегенерацијске породице нису биле уобичајене у САД) често доводе старије особе у ризик од социјалне изолације. Милиони старијих Американаца пате од „упорне“ усамљености - 32 процента људи у добу од 60 до 69 година и 25 процената оних од 70 и више каже да се стално осећа усамљено.

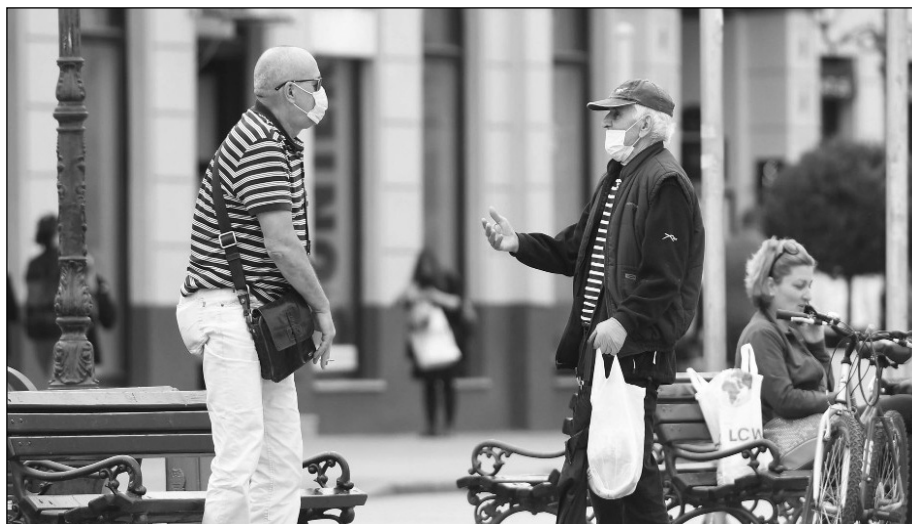
Препознајући много ризика повезаних са усамљеношћу и социјалном изолацијом, организације попут Националног удружења подручних агенција за старење (n4a), које са своје 622 подручне агенције пружа читав низ услуга попут оброка, војње, кућних посета и услуга неге, траже решења за ублажавање штетних утицаја. Јер - овакве услуге не задовољавају само нутритивне потребе, већ корисници кажу да се осећају сигурније и мање усамљени уз више контаката са људима.

А поред редовних оброка, становање и лична и медицинска нега су још нека неодољива питања за људе који више не могу да живе самостално. У 2020. просечни годишњи трошкови за дуготрајну негу у Сједињеним Државама кретају се од 19.240 до 105.850 долара, у зависности од врсте услуге и од тога да ли се здравствена заштита пружа у кући, или је реч о заједницама за старије, домовима за старе или домовима за негу.

Најскупље услуге дуготрајне неге у САД у 2020. били су домови за старе - просечни годишњи трошкови смештаја у domu износили су 93.075 долара. Са годишњим трошковима од 51.600 долара једнокреветна соба у установи за негу била је јефтинија од старачког дома.

Услуге неге у кућним условима у прошлој години износили су у просеку око 55.000 долара, док је истовремено регистровано 16,3 милиона неформалних (неплаћених) неговатеља само за оболелеле од деменције и Алцхајмерове болести.

Треба рећи и да је средњи приход старијих особа у 2018. години износио 34.267

Услед тешке економске ситуације радни век запослених се у многим државама продужава

Старење и економска сигурност И НАЈВЕЋЕ МУЧЕ БРИГЕ

У пројекцијама за наредну деценију старији од 65 година представљају најбрже растући сегмент радне снаге. Препознајући овај производни потенцијал и потребу за државањем квалификованих радника и преношењем искуства и знања, компаније и други послодавци почињу да уводе могућности фазног пензионисања и рада са скраћеним радним временом.

долара за мушкарце и 20.431 долара за жене, а податак из ове године каже да је 15 милиона Американаца старијих од 65 година економски несигурно, односно да живе дубоко испод савезне границе сиромаштва.

Оваква статистика, уз перманентно подужење животног века, један је од разлога да Министарство за становање и урбани развој САД покрене програм подршке Становање за старије особе, за изградњу више породичних стамбених јединица за старије са ниским примањима. Као одговор на хитну потребу за стамбеним збрињавањем, многе велике стамбене организације основале су широм земље животне заједнице за старије, а непрофитна организација за старије особе National Senior Campuses је само током 2019. године пријавила више од 21.000 таквих стамбених јединица по целим Сједињеним Државама. Овакве заједнице имају смештај посебно дизајниран за старије и тимове за геријатријску негу, врло често уз промовисање активнијег начина живота који укључује друштвени ангажман, путовања и рекреацију.

У приватном стамбеном сектору станарине су изузетно високе, али у многим случајевима тај износ укључује даноноћну медицинску негу и приступ квалификованом медицинском особљу. Просечна месечна закупнина за такав смештај на национал-

ном новоу износи око 4.300 долара, док је највиша у држави Делавер - чак 6.700 долара.

Није онда изненађење што је повећана дуговечност Американаца, заједно са потребом да финансирају све већи део сопствене неге, главни фактор који старије мотивише да одлажу пензију и што дуже остану да раде, или да се из пензије поново врате на посао.

Стопа учешћа старијих у радној снази САД скоро драматично се повећала у последњих неколико деценија - у периоду од 2000. до 2017. године увећала се за више од 50 процената, при чему је учешће старијих жена порасло за више од 70 одсто.

У пројекцијама за наредну деценију старији од 65 година представљају најбрже растући сегмент радне снаге. Препознајући овај производни потенцијал и потребу за задржавањем квалификованих радника и преношењем искуства и знања, компаније и други послодавци почињу да уводе могућности фазног пензионисања и рада са скраћеним радним временом.

Иако је, према анкети спроведеној међу америчким пензионерима у јануару ове године, чак 80 одсто испитаника рекло да верује да има довољно новца да удобно живи од пензије, јасно је да је економска сигурност у старости још увек неизвесно и тешко питање.

М. Јовановић

Извор: Глас осигураника

Проблем ортопедских пацијената

ВОЈНО ЗДРАВСТВО У РАЉАМА НЕЛОГИЧНОСТИ

Дуго се ситуација у војном здравству усложњава. Нас први поглед се чини да је објективно реч о посредном утицају пандемије вируса корона, али пажљивом анализом се долази до закључка да је проблем у организацији. Војно здравство нуди своје услуге цивилном и поред тога што део војних осигураника чека на операцију дуже од једне деценије.

Д о сада смо више пута писали о здравственом збрињавању војних пензионера и њихових породица. Сав труд и изношење проблема нису изазвали позитивну реакцију надлежних органа. Не можемо рећи да је горе али није ништа ни боље.

Главни одбор УВПС више пута се обраћао здравственим органима надлежним за решавање наших проблема, али узалуд. Познато је да су на седницама Главног одбора у више наврата били присутни помоћници министра, начелници Управе за војно здравство, начелници ВМА, челници војноздравствених установа. Обећавали су да ће стање бити боље, али се мало тога променило на боље. Фигуративно речено војно здравство све више побољшава. С друге стране, одмеравајући све кроз призмину администрације и прописа, недостаје закон о војном здравству, чије усвајање несхватљиво траје најмање пет година.

Лекари стоје немоћно пред администрацијом, нема кадра, нема лекова, новчана средства која здравствене установе остваре лечењем цивила завршавају у државном буџету, а лече се средствима војних осигураника. Па зар није нормално да се та средства врате у Фонд за СОВО, из којег се финансира здравствено обезбеђење војних осигураника.

Велики је број нерешених проблема у војном здравству. Здравствено збрињавање у војноздравственом систему, у актуелно време, из угла пацијената, много је лошије него у цивилним установама.

Чудне листе

У војноздравственим установама се обављају специфичне операције цивилних осигураника, иако у том смислу нису решени војни осигуранци који дуго чекају на интервенцију. Ево и конкретног примера. Надлежна институција у систему одбране склапа уговор са РФЗО Србије за уградњу протеза - кукова и колена. Званичници се огласе изјавом да ВМА има довољно капацитета за уградњу вештачких

Уградња вештачког кука или колена значи живот

кукова и колена и да до краја године може да уради 600 операција, при чему неће бити угрожени војни осигуранци. Када се то анализира произилази да ВМА може да уради 120 операција у месецу, недељно 30, а дневно 6. Свака част! Нисмо ни сумњали у нашу високорангирану медицинску установу.

Изашла је листа неоперисаних војних пензионера, активних лица и чланова њихових породица. Она завређује пажњу за анализу.

За операцију, за уградњу бесцементних ендемских кукова чека 602 лица, пријављених на листи од 2010. до 2021. године, што значи да део интересената чека једнаест година на уградњу. Занимљиво је да је на листи први по реду неко ко је поднео захтев 2011. године. Нормално да буде први, али је чудно да се за операцију 1. октобра 2021. године планира 45 пацијената у једном дану. Да ли је то реално? Још занимљивије је да је тих 45 пацијената планирано не по реду (по годинама пријављивања) него су пријављени од 2011. до 2019. године. Практично нема редоследа, није јасно по којем критеријуму су обухваћени за операцију.

После седам дана позива се следећа група пацијената (8. октобра) укупно 56. Поново они који су пријављени 2010. до 2018. године. Дакле, не по реду него по нахођењу онога ко је планирао. У следећој групи (15. октобра) од 53 пацијента пријављени су у интервалу од 2010 - 2018. године. У распореду који следи ситуација је истоветна све до 2024. године, с тим што је последњи невољник пријављен 2018.

године.

Свему овоме треба додати податак да је листа у августу предвиђала да се са пријемом пацијената отпочне 1. септембра, па је све померено за 1. октобар. Да ли ће бити и даље померања пријема пацијената, видеће се.

Основно питање је ко је правио такав редослед и зашто баш тако. Ако постоје екстремни и хитни случајеви, реч је о појединачним случајевима. Да ли лекари на ортопедској клиници могу у року од седам дана да оперишу по педесет пацијената? Једноставно није јасно о чему се ради и ко прави овакве забуне. Између осталог два пацијента из Зајечара која су се пријавили 2018. године уопште нису на списку.

Листе за операције цементних ендемских кукова и хибридних су сачињене по истом принципу.

Када се погледају спискови пацијената који чекају на операције у цивилним клиникама уочава се ред, правичност и добра организованост. На списку ортопедске клинике на Бањици веома мало има пацијената из 2017. године. Углавном су уписани они што су се пријавили 2018. године, па касније. Заказано је од пет до десет пацијената у једном дану. Заказивања се ређају према редоследу пријављивања.

Предуго се чека

Болнице у мањим местима такође успешно обављају операције о којима је реч, али њихове листе садрже од 20 до 100 пацијената, док неке имају на чекању 5 до 20 пацијената.

Када се све ово сабере и одузме, произилази да се неко игра са здрављем здравствених осигураника одређених у војном здравству. Војноздравствени систем нуди цивилним установама да оперише њихове пацијенте, а период за чекање операције тамо је најдуже четири године, а у неким установама и мање. У војноздравственом систему се на такве операције чека чак 11 година. Истину за вољу, а према објављеним листама, неки пацијенти на операцију чекају краће. Да ли је реч о привилегованим корисницима здравствених услуга?

Шта ће се десити сада, када цивилни болесници (нарочито из Београда) „ускоче“ на листе војног здравства? Можда се „убацују“ и преко реда, јер на њима може нешто да се заради. Та зарада се не враћа војним осигуранцима у специјализовани фонд, већ одлази у државни буџет који припада свима.

Ако је већ ВМА оперише цивилна лица (претпоставља се да су они из Београда и околине), зашто онда Фонд за СОВО не дозволи да се војни осигуранци оперишу у локалним болницама? У локалним болницама раде успешни лекари који успешно оперишу кукове и колена.

Једна операција, зависно од вредности протезе, кошта од 200.000 до 300.000 динара, па је онда свеједно коме се средства дају. Фонд за СОВО набавља протезе, а ВМА их уграђује. Цивили се лече од средстава војних осигураника, а средства се сливају у заједничку касу. На тај начин се неоправдано и противно интересима војних осигураника празни Фонд за СОВО.

Војни пензионери су незадовољни таквим третманом. Да ли је време да се очигледно лоша пракса промени?

Љубомир Рељановић

Здравствена заштита војних осигураника

КРАЉЕВАЧКИ МЕДИЦИНАРИ У СЛУЖБИ ЗДРАВЉА

Садашње здравствено особље своје пацијенте прима врло професионално и љубазно. Пажљиво се саслуша сваки пацијент, тако да лепа реч и дата терапије у сагласју дају најбоље резултате. Овакав однос произилази из добре организације посла али и из добре припреме кадета током студија на ВМА.

Док је човек млад највише размишља о својим животним циљевима и како их остварити, што је свим логично и нормално. На здравље мисли једино када се разболи, и то траје само до излечења. За људе у годинама, попут војних ветерана, брига о здрављу породице и личном постаје једно од најважнијих питања. Јако нам је стало да имамо најбољу могућу здравствену заштиту, а то у највећој мери зависи од добре сарадње и квалитетног рада медицинског особља на примарном, секундарном и терцијарном нивоу.

Гарнизона амбуланта у Краљеву, која припада 2. бригади КоВ, већ годинама врло професионално, квалитетно и одговорно обавља свој део посла везано за здравствену заштиту припадника бригаде, војних пензионера и чланова њихових породица. Иста констатација се може изнети и за гарнизон амбуланта у Рашкој, где је начелник др Живко Кривокућа и Новом Пазару са начелником др Стефаном Спасићем, поштујући пре свега мишљења и похвале које смо чули од наших колега, војних пензионера, упркос чињеници да некада очекујемо и више од стварних могућности јер смо недовољно упућени у све проблеме са којима се они у свом раду сусрећу.

Приликом увођења нове формације, Градски одбор УВПС Краљево је доставио предлог да се на рачун 1361 осигураника из Краљева и Врњачке Бање, од којих су 905 носиоци осигурања а 456 чланови породица војних пензионера, приме један или два лекара који ће дужи низ година радити у Гарнизону амбуланти (ГА) и у континуитету пратити здравствено стање својих пацијената. Дobar пример за то је била др Весна Шутановац која је у дугом временском периоду радила у ГА, пратила стање својих пацијената, била упућена у све детаље и увек била спремна да помогне на најбољи могући начин. Војни пензионери су је једноставно речено обожавали, јер је љубазно примала пацијенте, водила корисне разговоре и ништа није препуштала случају. Многима је помогла у лечењу али, нажалост, себи није пронашла лека тако да смо је прерано изгубили. Остаје нам само да жалимо за добром лекаром и сјајном женом која је цео свој радни век посветила управо нама и нашој војсци.

Овај предлог није прихваћен уз образложење да је формација прилагођена потребама 2. бригаде и да не постоји могућност било какве промене, без обзира на оправдане разлоге.

Обновљен рад стоматолошке службе

Тренутно у ГА Краљево ради веома млад колектив кога чине пет лекара, два стоматолога, девет медицинских сестара и шест медицинских техничара. За комплетан рад одговорна је др Хелена Хаџија која је начелница ГА. Од великог је значаја што је обновљен

На поправку зуба више не мора да се одлази у ВМА

рад стоматолошке службе, тако да се за те потребе не мора ићи на ВМА како је у ранијем периоду био случај. Значајно је и постојање лабораторије која омогућава једноставније прегледе без одласка у друге здравствене установе. Оно што ваља посебно истаћи је чињеница да садашње медицинско особље своје пацијенте прима врло професионално и љубазно. Пажљиво се саслуша сваки пацијент, тако да лепа реч и дата терапије дају најбоље резултате. Овакав однос произилази из добре организације посла али и добре припреме кадета током студија на ВМА. Већини пацијената много значи и чињеница да је 2. бригада КоВ обезбедила организован превоз пацијената на ВМА сваке среде, тако да им је лакше и једноставније путовање, без додатних проблема и оптерећења вазаних за коришћење јавног и градског превоза у Београду. Према речима др Хелене Хаџије, ГА

Краљево дневно у просеку прима 100 до 180 пацијената, што је 50 до 60 по лекару. С обзиром на то да су доктори поред рада у ГА ангажовани и на неким другим активностима 2. бригаде, као што су бојна гађања, вежбе, физичке провере, рад ниже војнолекарске комисије и слично, дешава се да у амбуланти остане само један лекар који мора да прими и прегледа све пацијенте. И у оваквим ситуацијама сваки од ангажованих лекара пацијенте прима врло пријатно, саслуша их пажљиво и одреди терапију или упућује на лечење у Градску болницу или ВМА. Ако се овоме додају планиране и хитне кућне посете тешким болесницима и превоз таквих пацијената на ВМА, онда се може само претпоставити колико је труда и пожртвовања потребно да се све ово успешно заврши. И остало медицинско особље свој део посла одрађује на најбољи могући начин и уз сталну консултацију са

лекарима. Без обзира на све тешкоће и проблеме никада нећете чути ни повишен тон нити ружну реч без обзира на много посла и понекад испољену нервозу појединих пацијената који морају дуже да сачекају у реду за пријем.

Добро организован рад у условима пандемије

Др Хелена Хаџија није желела да некога од запослених посебно издвоји јер сматра да су сви јако одговорни и да заслужују само похвале.

Поред свих похвала на рад запослених, др Хелена је желела да истакне и неке од важнијих проблема који би требало решити:

- Потребно је што пре поправити неисправне апарате за лабораторијске анализе, што би омогућило рад у пуном капацитету и мањи трошак због упућивања на анализе у цивилне здравствене установе.

- Неопходно је занављање санитарних возила јер су постојећа прилично стара и нису увек поуздана.

- Након земљотреса 2010 године ГА је добила апарат за ултразвучну дијагностику најновије генерације. За рад на њему су повремено ангажовани лекари из Војне болнице Ниш или са ВМА. То је било од велике помоћи и олакшање у прегледима болесника али и значајна новчана уштеда за путне трошкове. Неко од надлежних је одлучио да се тај апарат премести у нишку војну болницу, што за овдашње пацијенте није добро.

За решавање ових проблема свакако је потребна помоћ надлежних органа из претпостављених команди.

Од првог дана увођења ванредног стања због појаве заразе корона вирусом гарнизоне амбуланте су предузеле све потребне мере да се заражени одмах изолирају и упућују на прегледе у ковид амбуланте без контакта са осталим пацијентима. Улазак и боравак у ГА је прилагођен новонасталој ситуацији. Простор је одговарајуће подељен и обележен са јасно постављеним упутствима. Организована је достава лекова старијим пацијентима који су морали у изолацију, а предузете су и све друге мере везане за спречавање ширења заразе. И поред свих мера до сада је забележено девет смртних случајева корисника војних пензија и чланова њихових породица. Треба напоменути да су сви они имали озбиљне здравствене проблеме друге природе и да ковид-19 није био једини узрок смрти. Све ове мере се поштују и сада што даје додатну сигурност пацијентима приликом доласка у амбуланту. Од тог времена па надаље снабдевеност лековима је значајно побољшана, тако да се 90 одсто преписаних лекова подиже у ГА, а смо 10 одсто у цивилним апотекама. Такође је значајно и то што се лекови издају на два месеца што смањује потребу доласка код лекара.

Савестан рад референта

Да би се заокружио целокупан процес пружања здравствених услуга војним пензионерима потребно је напоменути и остваривање права на на-

Код лекара опште праксе

Део тима који брине о здрављу краљевачких војних осигураника

кнаду путних трошкова и оверу здравствених књижица. Овај посао, поред своје редовне дужности у команди 2. бригаде обавља заставник Слободан Миладиновић. Миладина, како га већина зове, краси добар и одговоран рад, врхунска организација и велико залагање, тако да се сви послови обављају на време и квалитетно. За њега је потпуно нормално да након дежурства или током коришћења годишњег омора одвоји време да обради документа и пошаље на реализацију, како осигураници не би дуго чекали. Поред Краљево и Врњачке Бање, на њега су ослоњени и корисници војних пензија из Чачка. За комшије Чачане део документа везаних за рефундацију трошкова лечења и куповине лекова об-

рађују запослени у ГА.

Врло је важно истаћи и потребу да се сви ови млади лекари правовремено упућују на одабране специјализације да не дођемо у ситуацију да у блиској будућности нема ко да нас лечи у војним болницама и на ВМА. Поред овог, потребно је увек размишљати и о повећању плата запосленим у војном здравству, да не би заостајале за цивилним сектором. Мање плате могу довести у дилему да се посао потражи на неком другом, боље плаћеном месту. Остаје нада да ће војни осигураници и убудуће добити овако добре и стручно припремљене младе лекаре који ће бринути о здрављу пацијената у гарнизоним амбулантама.

Јован Симић

Званичници НАТО-а, а нарочито припадници америчке администрације, у разговорима са нашим државним функционерима и посредством медија, с времена на време, упућују поруке какао би радо видели Србију у западној војној алијанси. Кроз одвијање програма Партнерство за мир, путем заједничких командно-штабних игара и извођењем здружених вежби на терену, Војска Србије стиче одређена сазнања о савременим војним операцијама и начинима за превладавање кризних ситуација, изазова и претњи.

После успостављања односа који су били прекинути бруталном агресијом НАТО-а на Србију (СРЈ), под снажним утицајем тадашњег државног врха који је био досовске формације, Војска Југославије је отпочела реформе за чији узор су били узети организацијско-формацијска структура, обука и војна доктрина западне алијансе. Генерали ВЈ нису могли да диктат државног врха а значајније помакну, па су у потпуности примењивали оно што је посредством послушних политичара стизало из западног војног савеза. Да би се престројавање брже одвијало, усред Министарства одбране СРЈ формирана је канцеларија НАТО-а, у којој је столовао генерал са Запада (читај из Велике Британије). Један од њих (Џон Мур Бик) захтевао је да га интервјуише наш недељник „Војска“. Тада је између осталог рекао да званичници СРЈ тумаче одвише поједностављено реформу војске и да се претерује у доследној примени стандарда НАТО-а. Колико се далеко ишло у „разголићавању“ наше војске, то јест до које мере се осилио НАТО, може се илустровати покушајем да генерал западног војног савеза присуствује годишњој анализи борбене готовости наше војске. Припремајући се да дозна тајне наше војске генерал НАТО-а, коме је био обезбеђен несметани улазак у војне објекте СРЈ, сместио се на почасно место сале на Топчидеру, где је требало да почне анализа. Тадашњи начелник Генералштаба ВЈ обавестио је о томе председника државе, захтевајући да се ускрати присуство генерала НАТО-а. Када је то одобрио председник, генерал НАТО-а замољен је да напусти салу, јер је реч, како му је казано, о чисто интерном скупу. Овај је уз речи погрде, исказујући бес, изашао са годишње анализе борбене готовости.

Урушавање војске

Систем одбране у Србији тих година у много чему је урушен. Укинута су многе јединице. Више стотина тенкова и велике количине другог наоружања, међу којима и артиљеријска оруђа, амфибијска возила, пушке и још много тога, претопљено је у смедеревској железари, која је тада била у власништву Американаца.

Авијација је била на путу гашења јер су истицали ресурси већини ваздухоплова. На реферисању на батајничком аеродрому приликом пријема дужности једног од министара одбране СРЈ, изнети су прецизни подаци о томе када ће којој врсти авијације истећи ресурси, те да ћемо, ако се ништа не предузме, за три до четири године бити принуђени да безбедност ваздушног простора препустимо некој другој земљи, јер нећемо располагати ваздухопловима за интервенције када, на пример, неко отме авион. Тадашњи заменик начелника Генералштаба за РВ и ПВО изнео је и податак да је једина светла тачка развој

Престројавање и развој наше војске

НАТО НИЈЕ ПРАВИ ЕТАЛОН

Откуд идеја да одбрамбени систем прекројимо по угледу на НАТО? Зашто би се унапред одбацивала решења која су устаљена у многим другим војскама света, по пут руске, кинеске, израелске, бразилске... Где су наша искуства, где су овдашње специфичности, а где рационалан однос према свему што у свету постоји?

домаћег школског авиона „Ласта“ који је у завршној фази и да треба обезбедити потребна средства јер је у свету велика потражња за том врстом авиона, па нам се смеши добра извозна шанса. Реаговао је министров помоћник за људске ресурсе, супротстављајући се издвајању новца за школски авион, мада то није његов ресор.

Уследио је масовни отпуст цивилних лица (2005. године) запослених у систему одбране. По захтеву министра финансија (Млађана Динкића) за два дана отпуштено је више од 5.000 цивила. Наиме, после кашњења плате за припаднике ВЈ од неколико дана, Динкић је министру одбране поручио да плате неће бити све док се не отпусти тих више од 5.000 људи. Због тога је одлучивање о томе коме ускратити посао трајало веома кратко: дан-два. Било је много пропуста. Тако је у Војнотехничком институту отпуштено више десетина врских инжењера који су радили на важним пројектима. Без посла је остао и наш једини стручњак за амфибијска возила. Можда се рачунало на инострану памет.

„Сеча“ официра

А онда, крајем године, преузето је масовно пензионисање пуковника. Разлог је био тај што су у буџету постојала средства

за отпремнине, па их је требало потрошити. Колико је деценијама улагано пара у те официре нико није обраћао пажњу. Та масовна „сеча“ пуковника, потом и генерала, обезглавила је војску, па је на чело Генералштаба дошао генерал који је имао искуство само командира вода, што се, вероватно, није догодило ни у једној војсци света,

Учињени су реформски захвати, у чијем средишту је било прилагођавање стандардима НАТО-а и „захтевима савременог времена“.

Мимо званичне политике о неутралности земље, одвијао се процес приближавања алијанси, копирањем решења устаљених у том политичко-војном савезу. Некритички усвојене норме, с времена на време, штедро је демантовала пракса. Поборници „брзих и темељних промена“ лансирали су тезу да су у савременом свету једино стандарди НАТО-а издржали пробу времена. Тако је пронатовска организацијско-формацијска структура Војске Србије (ВС) била алфа и омега у свакодневном дељању тог најважнијег и најснажнијег подсистема одбране земље.

Када је струка указивала да нека решења која у нашим условима нису применљива, или да неће донети бољитак, вла-

Бој бије светло оружје, али пре свега срце у јунака

дајући естаблишмент, надређен систему одбране, самоуверено и бахато, захтевао је беспоговорну реализацију утврђених одлука.

Догађало се и те како да се „нереформски настрајени официри“ опиру замислима министара, што су на чело одбрамбеног ешелона стали после једног или два завршена курса НАТО-а. Официри који су се понашали у складу са правилима професије, то јест они што су били непослушни, експресно су отправљани у пензију, чак и онда када за окончање радног века нису били испуњени законски услови. Под легендом неопходних реформских захвата, после 2000. године, у ВС је, по свему судећи, обављена највећа чистка кадрова у досадашњој историји наше оружане силе.

Бољи од НАТО-а

Део пензионисаног кадра тужбама је штитио достојанство покушавајући да се одбрани од бахатости несавесних државних функционера тадашње досовске власти. Судови су, након маратонских процеса, пресуђивали у корист неоправдано смењених официра и наложили да се, примера ради, више њих врати у службу. Међутим, државно-војни врх из претходне гарнитуре власти игнорантски и тријумфално се оглушивао о судске пресуде.

Организацијско-формацијска структура ВС један је од примера слепог копирања решења западног војног савеза. Један пуковник македонске војске је потписнику овога текста испричао да је, након осамостаљивања БЈР Македоније, у Скопље стигао један од највећих експерата НАТО-а за израду организацијско-формацијске структуре јединица. Његов задатак је био да за војску нашег јужног суседа сачини нове личне и материјалне формације. Пре него што је кренуо на обиман посао, замолио је домаћине да му донесу књиге формација, како би стекао увид у тадашњу организацијско-формацијску структуру те војске. Македонски официри су га одвраћали од намере, наводећи да су важећа решења копије свега онога што је приме-

њивала ЈНА и да у тим књигама, заправо, и нема бог зна шта да се види. Гост је био упоран у науку, а када су му донели књиге формације, пажљиво је разгледао странице оригиналних књига које су носиле ознаку „Државна тајна – строго поверљиво“. Дуго је загледао, радознато листао странице, разрогачених очију упијао та југословенска решења... А онда је устао и рекао „Господе, па ово је боље од онога што има НАТО“.

Отрежњење

То што је у нашој војсци примењен својврсно калуп НАТО-а, претходна власт правдала је и наводном насушном потребом да створимо интероперабилне снаге са савременим војскама света (НАТО). Да ли то значи да ћемо, раме уз раме са осталим војскама света, под окриљем НАТО-а, учествовати у освајачким походима, као подршка снагама које финансира и опрема Северноатлантски савез? Да ли нам је у блоку формираном зарад сопствене одбране, а после агресије на СрЈ прераслом у агресивно-освајачку војну машинерију, намењена улога пешадије? Откуд уопште идеја да одбрамбени систем прекројимо по угледу на НАТО? Зашто би се унапред одбављала решења која су устаљена у многим другим војскама света, попут руске, кинеске, израелске, бразилске... Где су наша искуства, где су овдашње специфичности, а где рационалан однос према свему што у свету постоји?

Да је НАТО одиста најбоље постројена војна формација на свету, да располаже најнапреднијим моделима оружане и свих других видова борбе, да има најсавременије наоружање, ратови у Вијетнаму, Ираку и Авганистану не би толико дуго трајали.

НАТО није закон! У том савезу много је шупљина, недоречености, непрактичних решења, па и промашаја.

Последњих година се доста ради на доградњи нашег система одбране. Од батаљона Специјалне бригаде поново су формиране 63. падобранска и 72. специјална бригада. Пандемија корона вируса пока-

зала је да није било оправдано укидати бригаду АБХО (атомско-биолошка и хемијска одбрана), па ће се, вероватно, поново реактивирати. Поплаве што су нас задесиле 2017. године указале су да је учињена и грешка у организацији рода инжењерије (недостатак амфибијских возила, моторних чамаца, снага и машинерије за отклањање последица воденог таласа).

Профит

Приликом стварања нове организацијско-формацијске структуре наше војске, спроведене у време ДОС-а, поједине јединице су захтевале да им остане дотадашњи назив, позивајући се на позитивне традиције. Државни врх је био против тога, тако да су те јединице добиле нове бројчане ознаке. Тек у последње две-три године неким од њих су враћене ознаке (63. падобранска и 72. специјална бригада).

С тим у вези се намеће и питање да ли је 101. ваздушно-десантна бригада америчке војске икада мењала назив, а учествовала је у многим биткама освајачког карактера. Није! Американци воде рачуна о традицијама своје војске, а нама је то, доскора, по диктату велике силе било маргинално“.

Показало се и то да нам недостају препотпљени тенкови (и оклопни транспортери) од којих је америчка компанија „Ју ес стил“ направила позамашан капитал. Слично се догодило и у Словачкој и Чешкој. Тамо је та америчка компанија препотпила више од 3.000 тенкова. Када је посао завршен, као што су урадили у Смедереву, вратили су држави тамошњу железару. Дакле, свуда примењују исту тактику.

Недавна донација Руске Федерације од 30 тенкова и 30 оклопних возила значајније је допринела снажењу Војске Србије.

После 2000. године извођене су вежбе углавном са војним снагама НАТО-а. Оружане формације Руске Федерације по правили су биле у другом плану. Последњих година значајно је повећана сарадња са руском и другим војскама које не припадају НАТО-у.

Покушаји да се Војска Србије усмери ка НАТО-у не наилази на плодно тле. Када би се тим поводом организовао референдум у Србији, најмање две трећине становништва, а то су до сада показале многобројне сондаже јавног мњења, било би против прикључења НАТО-у. Тај савез је без правне и моралне основе бомбардовао Југославију 1999. године, што је произвело велике жртве и огромна разарања. НАТО је пружио пипке и укаљао образ и приликом сукоба на просторима Југославије, сврставајући се стално на опроне против Срба. У улози „светског полицајца“, мимо одлука Савета безбедности УН, Алијанса често користи своје савезнике који гину ради остварења америчких, а не светских, интереса.

Пут Србије у будућност, посебно њен развој, не мора да се веже за припадност НАТО-у, већ за стално снажење и убрзани развој привреде, што показују примери безбедносно неутралних земаља. Војска Србије треба да буде конципирана, димензионисана, наоружана и опремљена тако да може да брани и одбрани свој народ.

Звонимир ПЕШИЋ

Из Ратног дневника генерал-пуковника
Небојше Павковића

У „СРЦУ“ ЗЛОГЛАСНЕ ДРЕНИЦЕ

Својим распоредом 15. Оклопна бригада раздваја терористичке снаге две оперативне зоне, „Дреница“ од „Паштричко-подримске“. Због тога је „трн у оку“ шиптарско-терористичких снага и мета свакодневних напада.

Нови дан, 31. март 1999. године, донео је пакао. Дочекао сам га код површинског копа рудника „Кишница“. Био сам преморен. Нешто ме је „терало“ да напустим зграду Команде. НАТО авиони непрекидно лете небом изнад Космета и бомбардују циљеве на земљи.

Генерал Лазаревић је са групом старешина већ био код копа. Посматрамо авионе који избацују инфрацрвене мамце и провоцирају наше јединице ПВО да отворе ватру. Чује се заглушујућа бука око тридесетак авиона. Експлозије ракета и бомби чују се из правца Липљана и Урошевца. Имам утисак да авијација у таласима бомбардује читав простор Космета. Бомбе почињу да падају по Аеродрому „Слатина“ и око Приштине. Нико ништа не говори. Сви су заокупљени својим мислима. Четири пројектила прелећу изнад наших глава, погађају већ порушене објекте, северно од Грачанице, на око 1,5 километра од нас.

Шест других пројектила лете са североисточном делу Приштине. После неколико секунди снажне експлозије и подрхтавања тла. Појављују се високи пламенови језици и бели дим. Јавља се Лазаревић и каже „да су вероватно, погодили складиште у селу Лукаре“.

У истом тренутку два пројектила падају по Касарни „Косовски Јунаци“. Заустио сам да одговорим Лазаревићу. Изненадила ме јака експлозија иза наших леђа. Помислио сам да су авиони гађали положаје приштапских јединица око Команде. Види се велика пламена лопта, јужно од Кишнице за око један километар. Тло подрхтава испод наших ногу. Неко је из мрака добацио да је погођена и зграда Команде у Кишници.

На око 100-200 метара од нас чује се како камење које је избацила експлозија пада по околној шуми и ломи гране дрвећа.

„Треба да се склонимо у заклон“, предложио је Ђаковић. Нико не одговора. Стојимо на самој ивици површинског копа. Мучи ме неизвесност шта је погођено у близини Командног места. У том рејону су распоређене Команда стана, Батаљон војне полиције, јединице везе и велики број моторних возила. Да ли је нешто од тога било мета?

„Коло“ код копа

После сат времена враћамо се на Командно место. Зграда није погођена. Лазаревић тражи извештај о гађаним циљевима на простору Космета. Мене интересују подаци за читаву зону Треће армије.

Брзо решавамо дилему која нас је мучила. НАТО је са више пројектила гађао распоред Интендантског батаљона 202. позадинске базе у селу Сушица, складишта северно од Грачанице и у селу Лукаре, без већих последица и фабрику у селу Батусе, југозападно од Косова Поља.

„Због тога смо ми играли коло код копа“, прокоментарисао сам, мислећи на поскакивање приликом подрхтавања тла испод наших ногу. Лазаревић је реферисао да је у Касарни „Цар Урош“ у Урошевцу погођен објект Стационарног центра везе.

Убрзо се јавио командант Нишког корпуса, генерал-мајор Николић, и реферисао да су у зони Корпуса најјача дејства авијације извршена по околини Ниша. У 1.15 часова гађани су положаји система КУБ 230. средњег самоходног ракетног пука ПВО, из састава РВ и ПВО, на објекту Попова глава, код села Чамурлија, северозападно од Ниша. Том приликом погођена је радарска станица за осматрање и навођење, а погинуо један и тешко рањена два припадника јединице.

У исто време гађани су неидентификовани циљеви у рејону села Грабовац, јужно од Ниша, и у селу Пруговац у општини Алексинац.

У 2.00 часова са два пројектила гађан је и уништен радар код објекта „Китка“, северозападно од Врања, и касарна у Бујановцу, без последица.

Око 3.10 часова дејства авијације су престала. Све више осећам умор од неспавања. Наручујем кафу. Надам се да ће ме освежити. Испред мене на столу велика хрпа нагомилане поште коју треба прегледати и послати на решавање. Пре него што почињем да прегледам, кажем Лазаревићу да предложи јединицу коју бисмо обишли у току дана. Хоћу да променим амбијент и да се на терену сретнем са војницима и старешинама. Да разговарам са њима и охрабрим их. Лазаревић, без размислања, предлаже 15. оклопну бригаду. Прихватим, јер је ова јединица релативно близу. Одавно се нисам срео са људима из ове јединице. Сада је на положајима у резерви Приштинског корпуса и у саставу снага за противвесапну борбу Аеродрома „Слатина“ и Приштинског поља. Распоред је у „срцу“ Дренице, на простору између Голеша, Глоговаца, села Лапушника и шуме Липовица. Не може бити горе.

Међу приспелом поштом је Наређење ШВК да се формира војнотериторијални одред у саставу Војног округа Приштина од нераспоредених војних обвезника шип-

тарске националности. Не могу да верујем шта наређује ШВК. Убеђен сам да неће моћи да се формира одред таквог састава. Ипак, пишем упутства за реализацију.

Упозорење обавештајаца

Поново је стигло упозорење Обавештајне управе о убацивању тимова специјалца, јачине три до седам људи, из састава САД, Велике Британије и Француске, који имају задатак да наводе НАТО авијацију на положаје војске.

У Информацији је наведено да НАТО планира интензивирање ваздушних удара, тежишно по јединицама Треће армије и Приштинског корпуса на Косову и Метохији, уз проширење листе циљева на објекте цивилне инфраструктуре. Планирано је ангажовање бомбардера Б-1, јуришних авиона А-10 и хеликоптера за против-воклопну у борбу.

Умор ме савладава. Не скидам чизме и униформу и лежем на кревет да мало одремам. Будим се у 5.30 часова. На Командном месту и у Оперативном центру је непромењена радна атмосфера. Примећујем нова лица. Извршена је замена тимова. Лазаревић то добро ради. Води рачуна да одмори људе. Зна и он да нас чекају још тежи и напорнији дани. Нема нових информација о дејствима авијације и догађајима у јединицама Армије. Генерал Лазаревић извештава да је почела против-терористичка акција „Малишево“. Начелник Штаба Армије, Стојимировић, извештава ме о ангажовању старешина Команде Армије и потчињених команди у току дана. Екипа Команде Армије врши контролу мобилисаних јединица Друге пешадијске бригаде и 211. оклопне бригаде Нишког корпуса. Начелници пешадије и артиљерије контролишу извођење гађања из пешадијског и артиљеријског наоружања у Другој и Седмој пешадијској бригади на полигону „Ртањ“. Команда Војног округа Ниш контролише мобилизацију Четврте моторизоване бригаде, а Команда Нишког корпуса ангажује се на пружању помоћи у мобилисаним јединицама 352. инжињериј-

ског пука.

Пре поласка у обилазак 15. оклопне бригаде, наређујем пуковнику Средојевићу да припреми текст захтева ШВК за препотчињавање ратне 37. моторизоване бригаде Другој армији.

У обилазак 15. оклопне бригаде крећемо у 9.10 часова. Са мном у возилу је генерал Лазаревић. Генерал Ђаковић, пуковник Стојановић и остали су у другом возилима. На челу колоне су новинар Дреџун и сниматељ Магочи.

Док пролазимо село Слатину и објекат Голеш, Лазаревић информисао да је добио извештај команданта 175. пешадијске бригаде, пуковника Николе Петровића, о хапшењу осам добровољаца због сумње да су у селу Жегра, код Ђиљана, извршили злочин. Нисам реаговао јер Лазаревић није имао потврду о каквом се злочину ради. Наредио сам да прикупи информације и да пошаље извештај о томе. Око комуникације на све стране ефекти дејства авијације: кратери од авионских бомби дубине и до неколико метара и разбацана земља и камење. Полетно-слетна стаза Аеродрома оштећена је на неколико места, по ивицама. Убеђен сам да се може користити. То значи да не жели да разоре полетно-слетну стазу. Аеродром ће им бити потребан за десантирање својих јединица, када дођу на Косово и Метохију. Међутим, схватам шта НАТО авијација гађа сваки дан на аеродрому – улазе у подземне заклоне за авионе, „капонире“. Сви су зарушени и неупотребљиви. Магацини ратних резерви и осматрачке радарске станице на Голешу су разорени.

Међу елитом

Због стравичних учинака дејства авијације по објектима Аеродрома „Слатина“ кажем Лазаревићу да треба што пре да детаљно прегледамо План противдесантне борбе на Космету. Нисам сигуран да 492. ваздухопловна база и 311. средњи самоходни ракетни пук РВ и ПВО имају довољно снага да добро организују противдесантну борбу.

После Слатине улазимо у зону распореда 15. оклопне бригаде, елитне јединице Приштинског корпуса. Према ватреним и маневарским могућностима најјача је јединица корпуса. Са великим ратним искуством, прекаљена у борбама са ШТС током 1998. године, 15. оклопна бригада је носилац борбених дејстава Приштинског корпуса. Командни кадар јединице је млад, али искусан. Није постојао задатак који ова јединица није могла да изврши. После тешких борби током 1998. године, по одлуци Лазаревића, извучена је из борбе и распоређења на простор Горње Дренице, у сам епицентар шиптарског терористичког покрета. Са ове позиције Бригада има улогу резерве. Међутим, практично контролише најзначајнији простор између Глоговаца, Малишева, Приштине и Штимља и комуникација у централном делу Космета Приштина–Липљан–Урошевац, Приштина–село Коморане–Глоговац, село Лапушник–Малишево–Ораховац и Лапушник–Клина–Ђаковица–Пећ. Контролом ових комуникација обезбеђује се веза између Косовске заравни и Метохијске долине.

Својим распоредом бригада раздваја терористичке снаге две оперативне зоне, „Дреница“ од „Паштричко-подримске“. Због тога је „трн у оку“ ШТС и мета свакодневних напада.

На равном делу пута, који се од Голеша спуштао ка Царевој чесми, видим дужину колоне наших возила. Поред наших, ту су возила пратње и обезбеђења, резервна возила, возило са послугама преносних ракетних система С-2М и „Шило“ и санитетско возило са екипом за ургентну медицину.

Код Цареве чесме и напуштеног мотела група војника у заклопима у боровој шуми. Заклони је од џакова пуњених песком, са пушкарницама и маскирним мрежама. То је један од пунктова за контролу комуникације. И 1998. године на овом истом месту налазио се наш пункт. ШТС су у току ноћи, на само 200 метара јужније, на асфалтном путу, поставили противтенковску мину од које су погинула четворица војних полицајаца.

Теренско возило „пинцгауер“ налетело је на мину која је била постављена у рупи на асфалу и маскирана песком. На пољу, са леве стране пута, су ватрени положаји артиљерије. Добро су маскирани и тешко се уочавају и са земље. Војници нису поред оруђа. Лазаревић објашњава да је то лажни положај бригадне артиљерије. Похвалио сам их јер је био израђен и маскиран као прави.

На раскрсници за Глоговац, у селу Коморане, чека патрола војне полиције и усмерава колону источно од главног пута ка селу Доња Фуштица. После десетак минута скрећемо на колски пут према Липовачкој шуми и улазимо у засек Русиново, на самом улазу у познато ловиште, Липовачку шуму. Дочекују нас командант Бригаде, пуковник Младен Ђирковић, и начелник Штаба, пуковник Нишовић, са старешинама Команде бригаде.

Од тенка до тенка

Возачи брзо распоређују и маскирају возила у оближњој шуми. Командант Ђирковић врши краћу оријентацију и реферише о распореду јединица бригаде, а затим и о распореду оклопног батаљона у чијем се

распореду налазимо. Крећемо у обилазак јединице. Идемо од тенка до тенка и транспортера. Било је немогуће уочити средстава која су била одлично маскирана. Разговарам са војницима и старешинама. Сви су мотивисани да бране отаџбину. Нисам изненађен јер су то војници мартовске генерације 1998. године који су изнели терет противтерористичких борби 1998. године. Већ је требало да буду отпуштени из јединице у првој половини марта 1999. године и да оду својим кућама. Међутим, сви су одушевљени одлуком председника СР Југославије о задржавању у јединицама ВЈ у статусу резервних припадника ратних јединица.

Док обилазимо положаје, авијација непрекидно прелеће изнад нас, али не дејствује. До сада није дејствовала по положајима ове бригаде, што потврђује да је неоткривена. Командант Ђирковић објашњава да послуге тенкова и оклопних транспортера стартују моторе када авијација не лети. Најчешће од 4.00 до 8.00 часова. То је, каже, обавезна радња због уређаја за стартовање тенковских мотора. Одмах затим мотори тенкова се хладе мокрым ћебадима која се пребацују преко њих. На овим положајима задржавамо се око 90 минута. Командант Ђирковић предлаже да обиђемо јединицу која у рејону Малишева учествује у противтерористичким борбама. Прихватим предлог, без обзира што пуковник Ђирковић упозорава да је пут до Малишева ризичан. Каже, због авијације НАТО, али и заседа које постављају разбијене групе ШТС на путу од села Лапушника до Црног Луга. Реферише да је већ упутио извиђачке јединице за обезбеђење комуникације.

Крећемо одмах, а возила у покрету заузимају већа одстојања. На критичним деоницама пута уочавам групе војника који обезбеђују пролаз колоне. У селу Црни Луг пуковник Ђирковић, који је у челном возилу, зауставља колону и позива да изађе из возила. Показује нам село Трпеза, на јужним падинама планине Дренице. И изнад села реп неког авиона који се буквално забио ударивши у планину. Због измаглице не успевам ни помоћу двогледа да видим ознаке авиона. Уочавам округли знак на вертикалном делу репа. Личи ми на реп МИГ-а 29, али нисам сигуран. Питам чији је то авион и шта је са пилотом. Пуковник Ђирковић објашњава да органи безбедности Бригаде и извиђачи покушавају да сазнају о ком се авиону ради. Продужавамо кретање и стижемо на око 200 до 300 метара од улаза у Малишево.

Колона се зауставља поред запуштеног винограда, у коме се налази велика недовршена кућа. Ту је, објашњава пуковник Ђирковић, пункт МУП-а, још из Вокеровог времена.

Пуковник Ђирковић објашњава да даље не можемо, због борби које се воде око центра ове некадашње општине. Тачно испред нас.

Старешине и војници из јединице за обезбеђење заузимају заклоне и положаје за одбрану. Међутим, локација је крајње неповољна. Осим оголелог винограда и недовршене куће, у близини ниједног дрвета или шумарка који се могу користити за маскирање и заштиту. Сва возила су на отвореном, а возачи преко њих пребацују маскирне мреже.

Тема месеца

„СРПСКИ СВЕТ“ БЕЗ ГРАНИЦА

Одавно једна синтагма није доживела толико погрешних, често и злонамерних тумачења, колико одредница „Српски свет“. За једне се иза ове две лепе речи крије велика опасност по регион и шире. Други у њима виде управо брисање граница, трећи позив на препознавање и афирмацију основних духовних вредности српског народа.

„Википедија“ ову синтагму дефинише као српски традиционални народни појам, већином са културно-географским значењем, а у неким контекстима и језичким, филозофским, духовним, политичким... Сличан је изразима других народа - Француза, Руса, Немаца, Италијана, Енглеза... У последњих година и по дана добија и политичку конотацију, у зависности од тога ко га изговара.

Ако бисте зауставили некога на улици с питањем шта је за њега „Српски свет“, међу одговорима би сигурно били Њирилица, коло, слава, Свети Сава, Доситеј, Новак Ђоковић или Милица Мандић,

за неке чак и ајвар и сарма. По њима се Срби препознају где год да се нађу, око њих се окупљамо у матици и дијаспори.

Шта заправо чини „Српски свет“, да ли представља државност, границе, национално питање или систем вредности и духовну вертикалу, имају ли суседи разлога за страх и да ли треба „да се бојимо да будемо оно што јесмо“, за „Политику“ у ауторским текстовима одговарају:

- др Дарко Танасковић, дипломата и професор универзитета у пензији,
- проф. др Драган Станић, председник Матице српске,
- др Миливоје Павловић, професор Факултета за културу и медије, и
- протојереј-ставрофор др Милош М. Весин, парох јужночикашки и лен-синшк.

С. Г.

Др Дарко Танасковић*

СМЕЈУ ЛИ СРБИ ДА БУДУ СРБИ

Буђење и ојачавање идентитетске парадигме и духовно-културних саставница „Српског света“ у пуном је сазвучју са божићном поруком митрополита/патријарха Порфирија од пре три године: „Не бојте се да будете оно што јесте!“

У неким срећнијим приликама, у којима политика не би била наша једина метафизика, како се својевремено изразио Радован Биговић, синтагма „Српски свет“ не би изазивала посебно узбуђење и жестоко оспоравање оних несрба који се њеном употребом у јавном говору осећају угрожени, а и неких Срба који је пак сматрају непристојном и ретроградном. Нажалост, политика, односно оно што се данас упражњава и доживљава као политика, успела је да и ово, првенствено културноидентитетско и народносно, одређење српске припадности препокрије и оптерети својом отровном семантиком. Обрушавање на помињање „Српског света“ у политичком контексту понајпре говори о немирној савести будних критичара који знају, али никада неће признати, да је та политичка димензија значења „Српског света“ актуелизована систематским оспоравањем Србима да у „њиховим“ државама и срединама целовито и неоптерећено буду Срби, и то у свему ономе што Српство културно и идентитетски подразумева. Иначе, „Српски свет“, као свеукупност језичког, културног, традицијског и менталног, а не превасходно територијалног простора, у ком Срби живе и који живи у њима, не би требало никог да забрињава.

Сви који су учили француски језик из чувених Можеових уџбеника сећају се њихо-

вог наслова „Француски језик и цивилизација“, а Француска је чак створила и Међународну организацију Франкофоније, у којој је и Србија посматрач, а која никако није само језичко-цивилизацијска већ је и канал њеног политичког утицаја у свету. Они који говоре португалски, ма где живели на планети, осећају се припадницима „лузитанског света“, исто важи за Грке, Јермене, Турке... Важи и за Русе, али „руски свет“, за разлику од претходних културно-идентитетских формација, као и „српски“, већ изазива подозрење и одбојност, свакако не из културолошких разлога.

Какав проблем може уопште представљати бројношћу припадника сразмерно малобројни „Српски свет“? Одговор нам, свакако ненамерно, пружа и један коментар покојног хрватског знанственика и политичара Славена Летице, објављен у „Хрватском тједнику“ 18. јануара 2018. године. Летица у осврту упоредно анализира божићне поруке почившег патријарха Иринеја и тадашњег митрополита загребачко-љубљанског, а садашњег патријарха Порфирија. Текст је насловљен: „Порфиријева загонетка и Иринејева одгонетка“. Укратко, Летица у својој национално-политичкој оптици и херменеутици тумачи да између порука двају духовника постоји несклад. Патријарх је, према његовом суду, отворено заступао великосрпску идеологију, док је митрополит говорио већма теолошки уопштено и питијски загонетно, при чему му је нарочиту пажњу привукао овај део посланице: „Зато, браћо и сестре, посебно вечерас вас молим да се не бојите да будете оно што јесте, а моје је искуство да постоји страх у вама. Не улазим у то колико је оправдан, али сам сигуран да од вас зависи да ли ћете бити храбри и постојани.“ А ево сад како Летица коментарише овај пастирски позив православнојма у Хрватској: „То је велико и важно питање – загонетка на коју проповједник није и не жели понудити пастирски (!) одговор. Јесу ли или желе ли припадници српске/православне заједнице у Хрватској по-

стати истинским хрватским држављанима, припадницима хрватског политичког народа, хрватске нације, лојални држављани Републике Хрватске, који његују и поштују своје етничко подријетло или желе бити нешто друго.“

Летица је нашао за сходно да своје ставове учено и поучно поткрепи и мишљу истакнутог представника аустромарксизма и једно време (1918–1919) министра иностраних послова Аустроугарске, Ота Бауера: „Нација је свеукупност људи уједињених заједницом судбине у заједници карактера.“ „Хрватски политички народ“ би требало да је та „свеукупност људи уједињена заједничком судбином“, у којој би Срби ваљало да се препознају и интегришу, задржавајући само свест о етничком пореклу. Иако социолог, Летица или није добро разумео Бауера или од читалаца није очекивао да су упознати са идејама овог значајног теоретичара. Јер, далековиди Бауер упозорава на „опасност химере света хомогених и суверених националних држава, у служби интереса једне једине већинске нације, упркос реалности националног, етничког и културног плурализма“. А управо је таква „нација-држава“ идеал и пројекат хрватског национализма. Може ли се у Срба, из њиховог печалног искуства „заједнице судбине“ са Хрватима и садашњег незавидног положаја у Хрватској, уобличити „заједница карактера“ у мелтинг поту хрватског (или „босанског“ или „црногорског/монтенегринског“) политичког народа? Буђење и ојачавање идентитетске парадигме и духовно-културних саставница „Српског света“ у пуном је сазвучју са божићном поруком митрополита/патријарха Порфирија од пре три године: „Не бојте се да будете оно што јесте!“ У томе је сва „загонетка“ „Српског света“, које заправо и нема. Срби би само да буду Срби. Ништа више, али ни ништа мање од тога.

*дипломата и професор универзитета у пензији

А Б В Г Д Ж Е Ж З И
 Ј К Л Љ М Н Њ О П Р
 С Т Х У Ф Х Ц Ч У Ш
 а б в г д ж е ж з и к л љ м
 њ о п р с т х у ф х ц ч у ш

Проф. др Драган Станић*

ЋИРИЛИЦА КАО СРПСКИ ИДЕНТИТЕТСКИ ФЕНОМЕН

Окупљајмо се око заједничких идеја, око истог језика, књижевног канона, уметничких вредности, културних кодова, научних сазнања, техничког напретка, образовних циљева, спортских успеха и неуспеха, медијских токова, као и токова капитала

У периоду велике транзиције у којој последње три деценије, након почетних, сасвим предвидљивих неуспеха, учествује са све очигледнијим успехом, српски народ најзад иде стазама којима треба да иде. У амбијенту нарушеног монополарног света, са умноженим центрима светске моћи, политички смо сазрели тако да храбро почињемо да градимо будућност коју сами креирамо, али то чинимо уз пуно познавање глобалног света и његових, нимало нежних правила функционисања.

Таква врста енергетског уравнотежења треба да остане трајна вредност српске политичке, културне и духовне мисли, па само на њој треба градити нека другачија, специфична решења каква ће у будућности можда постати неминовна. Ко је у политичкој сфери учинио да се овакав драгоцен, спасоносни пут утврди на државном нивоу, не морамо посебно наглашавати! То је довољно јасно сваком патриоти који уме политички и духовно ваљано да мисли.

Један од најважнијих чинаца такве мисли јесте опредељење да се пре свега унутар сопственог народа изгради неопходна мера животног заједништва, идентитетске самосвести, политичког јединства, привредног напретка, културног стваралаштва и духовне снаге. Тако нешто постаће не само сасвим могуће него и сасвим реално онда када будемо научили да успешно решавамо своје проблеме упркос чињеници да

готово нико изван наше заједнице не гледа благонаклоно на успехе који постају сасвим видљиви. Дакле, окупљајмо се око заједничких идеја, око истог језика, књижевног канона, уметничких вредности, културних кодова, научних сазнања, техничког напретка, образовних циљева, спортских успеха и неуспеха, медијских токова, као и токова капитала! На линији оваког, спонтаног окупљања, начинимо „Српски свет“ који може бити онолико хомоген колико неке друге акције и комбинације то никако не могу бити! Уколико пак овај и овакв процес делује подстицајно и на друге, уколико он гради свеопшти мир и стабилност (у мени, у теби, у нашем друштву, у заједници народа, у глобалном свету), онда ће могући приговори веома брзо изгубити сваку снагу и сваку респектабилност.

На плану културне политике Матица српска већ одавно овакве идеје спроводи у својој основној делатности, тако да су у појединим скуповима културних чињеница већ видљиви неки од важних резултата. У области српског језичког јединства, примера ради, урађени су основни стандардопошки приручници за цео српски језички простор, и то како за екавски тако и ијекавски део тог простора. Правопис српског језика (1993) првобитно је урађен за екавицу, али је садржавао алтернативна решења и за ијекавицу; од 2014. године, међутим, ми имамо посебно издање Правописа за ијекавицу, са алтернативним решењима за екавицу.

Слично смо учинили и са Нормативном граматицом српског језика: екавска варијанта је изашла 2013, а ијекавска 2016. У штампи је и ускоро ће се појавити ијекавска верзија једнотомног Речника српског језика, чија је екавска верзија (са ијекавским алтернативама) изашла 2007. Сви су ови приручници штампани на ћирилици, а ћирилица је дефинисана као српски идентитетски феномен: могу Срби користити и латиницу, али она није српски идентитетски чинац.

Трима поменутих књигама Матица је окружила систем основних стандардопошких приручника који обезбеђују нормативно јединство и целовитост српског језика и у пуној мери интегришу екавски и ијекавски

изговор, а тиме и дефинишу појам српског језичког простора. Чувајући нормативном праксом како екавицу тако и ијекавицу, ми штитимо не само целину српског језика него и елементарни опстанак људи који говоре екавицом и ијекавицом.

Колико је ово био подухват од далекосежног значаја, показаће године и деценије које долазе. Оваква формула којом се искизује брига за целину српског народа морала би, осим језика, да буде исказана у свим доменима културне политике, а посебно у домену идентитетских феномена као што су књижевност, историја, вера, обичаји, образовање, уметност, наука, философија, систем идеја, одговарајући вредносни поредак итд. Матица српска, али и велики број блиских и сродних установа, као и многи самосвесни појединци сасвим су спремни за овакву врсту друштвено одговорне делатности. Уколико ваљано решимо сва та питања, па уз помоћ таквих решења успешно изградимо српски културни образац, онда ће постати знатно извеснији свеопшти просперитет не само Србије и Републике Српске, у перспективи и Црне Горе, па и свих Срба, ма где они живели и радили.

Тај српски културни образац представљао би само основу на којој су могући најразличитији, сасвим неспутани и слободни облици креације. На овом путу успеха биће многих искушења, али не обазиримо се превише на наше противнике и непријатеље! Чинимо оно што је неопходно, што је израз људске слободе и креације, те што је племенито и мудро! Чинимо оно што треба да чинимо како бисмо истовремено градили наш „Српски свет“, али и глобалну, светску заједницу у којој ми, Срби, морамо задобити своје респектабилно место и морамо умети да све то успешно обезбедимо.

И још само једна напомена: оваква окупљања представљају наша елементарна људска права, а не програм какве политике и партијске акције! Захтеви за оваквим окупљањем „Српског света“ треба да дођу од нас, обичних грађана, као захтев за неопходношћу уредног и хуманог живота! Зато памет у главу, па као слободни и самосвесни људи пођимо тамо куда нам ваља ићи!

*председник Матице српске

Др Миливоје Павловић*

ДУХОВНА ШИРИНА, АЛИ И ДУБИНА

Нема енигматичности око значења „Српског света”. Није овде реч о територијама и границама, већ о вредностима. „Српски свет” не би требало никога да плаши јер овај појам – како сам га ја разумео – позива на препознавање, коришћење и афирмацију основних духовних вредности српског народа кроз историју и данас

За ведрих дана, Срби са Козаре умишљају да виде златни сјај крста са куполе Светосавског храма у Београду, а слично верују и Срби из Сентандреје и из Темишвара. Хиландар је далеко, али може бити да се и тамошњим монасима причињава да светлост долази из Србије, која је матица и једнима, и другима, и трећима.

Јесу ли то границе тзв. Српског света и зашто ова синтагма – склопљена мимо обичаја да се нови садржаји именују новим појмовима, у новијем добу претежно на енглеском, а не на српском језику – изазива негативне реакције, чак и нескривене страхове?

Зашто ова синтагма, састављена од две лепе српске речи без икакве енигматичне носивости, неке одмах асоцира на промену граница и крваво заокруживање етничког простора?

Као и сваки јавни говор, и ова дебата о српском свету условљена је контекстом у коме се води, и у коме одјекује. Сада је контекст одређен појачаним интересовањем за корпус идентитетских тема на ширем европском простору, као и синхронизова-

ним притисцима (и споља и изнутра) на српски народ, његову државу, на српски језик и културу створену на њему, на темељне српске вредности, на српско поимање некадашње и садашње повести, на српско разумевање историјске ширине и дубине, на српски опис самих себе, али и опис других.

Проблеми идентитета су опсесивна тема многих истраживача друштвених токова, па и бројних дневнополитичких надничара. Упркос томе, данас нема сагласности ни око основне дефиниције овог појма. Међу бројним одређењима, мени се највише допада оно које је дао лондонски професор комуникологије Кевин Робинс: према његовом мишљењу, идентитет је „замишљена истост неке особе или друштвене групе у свим временима и околностима”. Дакле, идентитет – једна од најфреквентнијих речи нашег времена – не значи пуку истоветност, већ сличност (сродност) у битним, одређујућим својствима, понављањем, „у свим временима и околностима”!

Ако смо око тога сагласни, не би требало да буде збрке око садржаја српског идентитета и „Српског света”, а још мање постоји потреба да се ови фини појмови из области духа преводом на често поједностављен па и баналан дневнополитички ниво. Нити да се у култури види замена за политику – ако се већ превиђа напор да култура постане бољи облик политике. Сваке, па и српске политике.

Није овде реч о територијама и границама, већ о вредностима. „Српски свет” не би требало никога да плаши јер овај појам – како сам га ја разумео – позива на препознавање, коришћење и афирмацију основних духовних вредности српског народа кроз историју и данас. У те вредности спадају: исти духовни темељ, историјско искуство, српски језик и дела створена на њему, светосавље и специфичан поглед на своју

„земљу међу световима” (најзападнији део Истока и најисточнији део Запада), народно стваралаштво чији је врх епска поезија, национални мит и предање, обичајна традиција, врхови уметничког стваралаштва и хуманистичких наука, радозналост за искуства других, залагање за јавно добро (а не само за приватне интересе), саборност и солидарност, поштовање других и уважавање разлика итд.

Списак се може непрестано допуњавати, а у најкраћем, под филозофијом „Српског света” могли бисмо подразумевати додатни напор да се везујемо за кућно огњиште и вредности настале на њему, односно амбиција да се сложено напајамо на изворишима до којих су допрли најбољи у нашем роду – од Светог Саве, преко Вука и Доситеја, до Пупина, Тесле, Миланковића, Андрића и Новака Ђоковића.

Не видим никакве разлоге да овакве тежње буду извориште нових сукоба или заостравања комшијских односа – нигде, па ни на Балкану, за који је одавно речено да производи више историје него што може да се свари.

„Српски свет”, то је идеја која подсећа на миленијумски духовни континуитет овог дијаспоричног народа који се не креће само кроз простор већ и кроз време. И има ванвременске вредности којима је уписан на културну мапу света – ако му је дато да изгради „кућу на сред друма”, о чему су давно писали научник Цвијић и песници Васко Пота и Танасије Младеновић.

Априорне критике, па и презир према самој идеји бољег свесрпског повезивања око ових вредности могу се читати и као амбиција да се те вредности порекну иако су оне у основи општељудског и универзалног памћења света.

*професор Факултета
за културу и медије

Др Милош М. Весин,
протојереј-ставрофор

ЦРКВА ЈЕ ОАЗА ЗА СВЕ КОЈИ ЖИВЕ У РАСЕЈАЊУ

Тек сада се смемо осврнути на оно што израста из вертикалног идентитета и шири се кроз хоризонталне зраке: на језик, писмо, културу, Христом оплеменењене обичаје и остало. Црква је свесна да се од ње у расејању очекује неупоредиво више него у отачаству.

Заиста су чудновате, али не мање и тужанствене, наше српске сеобе. Као да није било раздобља у нашем историјском трајању, а да оно, као каквим каменом крајпуташем, није било омеђено већим или мањим сеобама. Жалост негдањих сеоба и дугих путовања преко Атлантика, када је о нашем расејању у Америци реч, преобрази се, барем се тако мислило, у радост „бољег живота“. Али шта је и где је тај „бољи живот“?

Наш свеплаги Господ нам је јасно ставио до знања разлог свога доласка у овај свет: *Ја дођох да живот имају и да га имају у изобиљу (Јн. 10, 10)*. Имајући на уму и у срцу ове Христове речи, наша Српска православна црква је вазда, у свим мањим и већим сеобама, била уз свој народ, настојећи да мисијом и проповеђу усади у свест Христовог рода светосавског ону насуну истину да је једини уистину бољи живот и једино ничим омеђено и неутуђиво изобиље – живот у Христу.

За нашу Цркву на Северноамеричком континенту ово је година значајног јубилеја, јер обележавамо Стогодишњицу од оснива-

ња наше прве епархије на овим просторима – Епархије американско-канадске. Мада српско присуство у Америци сеже и деценијама пре 1921., организовани црквени живот је у протеклих сто година донео вишеструке плодове. Први и најлепши плод и наше највеће изобиље, јесу наши Свети који просијаше на просторствима овог континента: Свети Мардарије (Ускоковић), наш први Епископ у Америци и Канади, Свети Севастијан (Дабовић), пожртвовани мисионар, али не мање и Свети Николај (Велимировић), који је заправо припремио терен за оснивање Епархије у Америци и Канади, Свети новоисповедник Варнава (Настић), први српски епископ рођен у Америци, али свакако и Свети Јован (Максимовић) Архиепископ и чудотворац шангајски и санфранциски, који је, не ретко, помињао своје даље српско порекло. Зашто су баш Свети наше највеће изобиље? Зато јер нас подвизима, молитвама и жртвовањем повезују са извором живота који је у Троједином Богу. Управо захваљујући том и таквом изобиљу, изобиљу Христових святих, они пре нас су се трудили, али и успели, као што и ми данас настојимо, да овде, у Америци, сачувају свој идентитет. Идентитет, на који овде мислимо, је оно што нас из хоризонтале времена и простора успиње у вертикалу вечности, јер је наш животносни идентитет у поседовању лика Божијег у нама.

Само на животној путањи која је обасјана светом, где да се том путањом ходи, може се говорити о истинској просвећености, култури и напретку. И зато је наша Црква на овом поднебљу увек ревновала у повезивању између *старога краја и новог света*, трудећи се да те везе буду, пре свега, духовне природе. „Премошћавање океана“ не зависи ни од бродова, ни од авиона, али и те како зависи од тога колико ће се духовне енергије, динамике и лепоте из Студенице, Жиче, Пећаршије, Дечана, Ра-

ванице, Крушедола, Крке и Гомирја, као и осталих наших светионика, излити по бескрајним булеварима, али и предграђима, Чикага, Њујорка, Лос Анђелеса, Торонта и Ванкувера. Без животодавањих сокова из стабла наше вертикале, наша хоризонтала губи сваки свој смисао!

Тек сада се смемо осврнути на оно што израста из вертикалног идентитета и шири се кроз хоризонталне зраке: на језик, писмо, културу, Христом оплеменењене обичаје и остало. Црква је свесна да се од ње у расејању очекује неупоредиво више него у отачаству. Чување и неговање правилног и лепог језика и оплеменењује културе јесте колико важно, толико и болно поглавље наше стварности. Није свако играње у колу до изнемоглости истовремено и „свежи лахор културе“, као што ни ма која гласним политичким промашајима извитоперена, а национално неживљена острашеност није „доказ Српства“. Највећи и најлепши „доказ“ Православља, па онда и Српства, јесте живот у лепоти лика Христовог, живот који би био пример за многе око нас који су и те како жедни истине, лепоте и правде! Да ли смо свесни и те димензије нашег постојања овде? А шта ако је баш то онај најважнији разлог зарад кога је Господ усмерио нашу животну стазу ка овим просторствима?

Жалосно тврдокорни неуспеси у проналажењу разумевања између истока и запада, све нас, и овде и тамо, бацају у беспућа налик пустињи. Па ипак, како је то лепо рекао Антоан де Сент Егзипери: „Лепота пустиње је у сазнању да се ту негде ипак налази оаза“. За Православне Србе у Америци, та оаза је била, јесте и биће наша Црква. Једино у Њој, као Телу Христовом, ми заиста имамо живот у изобиљу.

**парох јужночкашки и ленсиншки и професор на Богословском факултету Светога Саве у Либертивилу*

Извор: Политика

Без претходног наређења ГШ ВЈ, 19. фебруара 1999. донео сам одлуку да отпочне расељавање покретних материјално-техничких средстава: погонских МС, ваздухопловно-убојних средстава, резервних делова и радионичке опреме реда величина од 70 одсто од тадашњег стања. Тако је до почетка оружане агресије расељено је 74 одсто материјалних средстава. Када је отпочела агресије, наредио сам да се расељавање настави, па је то учињено на нивоу 95 одсто или 50.000 тона. Савесно и одговорно ангажовање људи по целој дубини организовања РВ и ПВО „омогућило“ је НАТО-у да уништи само 2.723 тоне или 8,25 одсто имајућих количина наведених материјалних средстава.

Да отпочне Оперативни развој снага РВ и ПВО, по добро замишљеној динамици и моделу чији су творци руководиоци људи Команде РВ и ПВО, пре свих Штаб Команде са начелником штаба генерал-потпуковником Славком Бигом на челу, донео сам 9. марта. О одлуци сам обавестио НШ ВК генерала Драгољуба Ојданића, са којом се сагласио, уз упозорење да много не журим док не видимо шта ће бити са преговорима у Паризу. Све време, од 9. до 24. марта, под строгом контролом (централизацијом) Команде РВ и ПВО, провођен је маневар јединица ради заузимања почетног оперативног распореда.

За сваки покрет основне тактичке јединице, а на основу Плана оперативног развоја, издавао сам наређење са јасно дефинисаним радњама и поступцима. Најинтезивније активности – покрети и заузимање борбених положаја одвијале су се 23. и 24. марта 1999. године. Јединице авијације, извршиле су маневар на аеродрома почетног базирања, у оквиру обуке, 24. марта од 10:30 до 15 часова. Правилно димензионисаним радњама из Плана подизања борбене готовости РВ и ПВО, маневром јединица у оперативном развоју – у више етапа, прикривено, истовремено са више јединица у маневру, извршен је оперативни развој РВ и ПВО и остварен пун успех. Посебан квалитет у оперативном развоју представљали су: поступност и заузимање распореда; маневар и посудање борбених положаја делом јединица, ноћ пред агресију и на сам дан почетка агресије. Значајна је била и одлука да се респективне снаге ваздушног осматрања, јављања и навођења (ВОЈИН) и ракетних јединица (РЈ) ПВО држе у рејонима очекивања. Ниједној јединици ВОЈИН и РЈ ПВО, која је извршила маневар 23. или 24. марта, није откривен борбени положај, нити је по њима дејствовано у првом удару. Прво ватрено дејство по ракетним јединицама ПВО извршено је тек 28. марта („Д+5“).

Недостајало три четвртине састава

Највећи проблем у оперативном развоју (врло важној борбеној радњи) представљао је велики број јединица НА (неактивне класификације) за које није извршена потребна и тражена мобилизација. Иако сам захтевао од ГШ ВЈ да се одобри мобилизација за ове јединице, то је одбијено. Мој предлог је прихваћен, па је 15. фебруара одобрена је „мобилизација“, у траженом броју обвезника, али је одобрење условљено да се позивање врши путем

У оперативном центру РВ и ПВО сливају се сви подаци са бојишта

Тешке командантске одлуке

САМ ПРОТИВ СВИХ

Подземни објект у којем је био смештен 20. оперативни центар сектора РВ и ПВО није обезбеђивао заштиту од удара из ваздушног простора, па је требало нешто предузети да се сачувају животи официра, подофицира и војника, али готово сви чланови те команде били су против измештања Центра.

ПИШЕ:
Спасоје Смиљанић
генерал-пуковник у пензији

обрасца Воб-7 за војну вежбу, а не позивом Моб-11 за мобилизацију. Позвано је 7.819 војних обвезника. До 23. марта (38 дана од позива) одазвало се 5.705 (73%) војних обвезника. Овакав однос резервног састава знатно је утицао на борбену готовост оних јединица РВ и ПВО које су се у већем проценту попуњавале из резерве.

Несхватљиво је и понашање Владе СРЈ у односу на мобилизацију ВЈ за одбрану земље, па и онда када је било сасвим јасно да ће доћи до рата. Треба се озбиљно замислити и поставити питање који је то однос, како је могуће и зашто је јавна делимична мобилизација оглашена у јутарњим сатима 24. марта, само 12 сати пре почетка напада. Касно проглашење мобилизације довело је јединице РВ и ПВО у врло тешку ситуацију, то јест да борбу воде са 25 одсто формацијског састава и да истовремено извршавају мобилизацију, тј. примају необучене војне обвезнике директно на борбене положаје. И одзив војних обвезника на јавни позив мобилизације (24. марта) у неким јединицама у Црној

Гори (60. српска ПВО, Даниловград) био је само 15,4% за 78 дана агресије.

Одлука да организационо и функционално другачије (од до тада важећих правила и упутстава), организујем рад и размештим Команду РВ и ПВО и Команду Ваздухопловног корпуса једна је од фундаменталних и животворних одлука. Наиме, Правилном за размештање и организовање рада Команде РВ и ПВО у рату, било је предвиђено да се Команда РВ и ПВО размешта на командно место „Фрушка гора“. Подземни објект на Фрушкој гори је димензионисан за рад и смештај (стални боравак) 130 – 150 људи, што је око 50 одсто тадашњег бројног стања ратног састава Команде РВ и ПВО. Људство који се није могло разместити у подземни објект, смештано је у монтажне објекте ван подземног објекта. Свестан чињенице да је људство ван подземног објекта, у првом удару авијације НАТО-а по командном месту (КМ) изложено смртној опасности, донео сам одлуку: На КМ „Фрушка гора“ иде онолико људи колико може да ради и живи у подземном објекту, другим речима иде Штаб Команде РВ и ПВО, ојачан представницима (2-3 особе) осталих органа Команде, ради координације. За све остале органе Команде наредио сам размештај у Земуну по организацијским целинама, са једним заједничким органом за координацију, којим је руководио генерал-мајор

Бранислав Дашић. Колико је била оправдана ова одлука стратегијског значаја за РВ и ПВО, па и Војску Југославије, потврђује чињеница да је НАТО већ 24.3. у 20:35 часова извршио дејство по КМ РВ и ПВО „Фрушка гора“ и потпуно уништио све монтажне објекте, у којима би, да нисам донео овакву одлуку, многи људи изгубили живот.

Измена планова

По истом моделу сам, само у нешто мањем обиму, из оперативног распореда Командног места Ваздухопловног корпуса, размештеног у шаторе на отвореном простору, изместио две најбитније организационе целине: Групу за борбено командовање и Оперативно-штабну групу и разместио их у подземни објект „Стражевица“, повезану са другим органима КМ ВаК размештеним у ширем рејону Стражевице. На тај начин је омогућен сигуран и непрекидан рад кључних органа, за планирање и извршно командовање снагама Ваздухопловног корпуса, у потпуно заштићеним условима. Командна места РВ и ПВО, посебно КМ оперативног нивоа, била су стална мета НАТО-а. На њих је извршено 50 напада са преко 80 ватрених дејстава, при чему су на командним местима РВ и ПВО, свих нивоа, погинула само два припадника РВ и ПВО.

Реализацију Плана оперативног развоја РВ и ПВО, који је сачињен у складу са Планом употребе РВ и ПВО, пратио је и усмеравао начелник Штаба КРВ и ПВО, генерал-потпуковник Славко Бига, који је био врло ревностан и доследан у прављењу плана оперативног развоја и његовој реализацији.

На свакодневним састанцима Колегијума команданта РВ и ПВО, на којима су генерал Бига, или генерал Владимир Старчевић, реферисали о току реализације Плана, приметио сам да се измештање 20. оперативног центра сектора (ОЦС) ПВО не извршава, а време планирано за почетак измештања је већ истекло. На то сам указао, али реакције за измештање 20. ОЦС није било.

На састанку колегијума команданта 22. марта 1999. тражио сам од чланова колегијума да се изјасне зашто се измештање 20. ОЦС са локације Стари Бановци не врши, тј. зашто није реализовано и које је образложење за то. На моје изненађење, скоро сви чланови колегијума су сматрали да то не треба радити, иако су се, када је План усвојен, изјаснили „за“. Образложење је било, да се то не може урадити, а да се не наруши систем командовања ПВО у 20. сектору ПВО (северно од 44. паралеле), да је немогуће демонтирати стуб везе на коме су постављене антене радио-рејских и радио-веза.

Чекао сам изјашњење генерала Славка Биге. Изненађење је било велико, не само што је генерал био против измештања оперативног центра, већ је нагласио: *Ко изда такво наређење, после рата, ако до рата дође, мораће да одговара.*

Одлука спаса

Чуо сам ставове сарадника и закључио да командант мора сам да донесе одлуку. Да не бих даље развијао полемику о том питању, а за то није било ни времена, сарадницима сам рекао: *Добро, о томе ћу ја одлучити.*

Расељавање материјалних резерви представљало је стратегијску радњу

Када је колегијум завршен, позвао сам пуковника Милоша Гордића, начелника рода ваздушног осматрања и јављања (ВОЈ) у РВ и ПВО и члана колегијума, да дође за неколико минута код мене у канцеларију.

Пуковник Гордић је ушао у канцеларију обративши се: *Изволите господине генерале. Рекао сам: Милоше, можемо ли за извесно време да из односа избацимо Правила службе и додао: Нема више господине пуковниче, господине генерале, сад се ја теби обраћам са брате Милоше.* Заиста Милош Гордић и ја смо блиски рођаци и зато сам му се обратио са брате. Питао сам га шта он мисли о измештању 20. ОЦС, за колико времена може да се измести са постојеће локације и активира у објекту Стражевица, у оквиру оперативног центра 126. бригаде ВОЈИН.

Милош је одговорио: *Треба га изместити, а ја мислим да су за то потребна 24 сата.* С обзиром на то да је било око 11 сати 22. марта 1999. године, рекао сам: *Добро Милоше, не 24 сата, већ ти одређујем рок сутра до 18:00 сати. Иди, јави се команданту 126. бригаде ВОЈИН, пуковнику Милошу Поповићу и почните измештање 20. ОЦС са локације Стари Бановци на локацију Стражевица.* Додао сам: *Све што вам треба у вези са овим задатком, обраћајте се мени, обезбедићу вам.* Моје усмено наређење за измештање 20. ОЦС потврдио сам и писаним наређењем број 03-2/2524-240 од 23. марта 1999. године.

Два Милоша су кренула на задатак, и уз ангажовање људи одговорних за функционисање 20. ОЦС, извршили његово измештање са локације Стари Бановци и поновно дејствовање у објекту „Стражевица“ и то пре одређеног рока.

Тешка је то била одлука, али оправдана и разложна. НАТО је дејствовао по објектима 20. ОЦС ПВО „Стари Бановци“ 24. марта између 20:30 и 21:00 сати и потпуно их уништио. У време, у којем је дејствовао на 20. ОЦС, у функцији командовања снагама ПВО, било би ангажовано око 35 официра (углавном вишег чина), подофицира и војника.

Засигурно, избегнута је велика трагедија људи, а како су ми рекла два Милоша, опрема која је изнета из 20. ОЦС кошта око 80.000 фунти стерлинга.

Као и у свим другим ситуацијама унижавања и подништавања свега што су „Милошевићевци“ генерали урадили у припреми за рат и у самом рату, или приписивања онога што је добро урађено неком другом, или пак некој случајности, тако се догодило и са измештањем 20. ОЦС ПВО са локације Стари Бановци и успостављање

његовог рада у објекту „Стражевица“. Наиме, поводом 100 година од успостављања ваздушног осматрања и јављања у Србији, Команда 126. бригаде ВОЈИН је 2015. године снимила документарни филм поводом тог јубилеја.

Играње жмурке

У филму се на веома груб начин изврћу чињенице, а изнесе лажи, да је 20. ОЦС измештен на предлог команданта 20. б ВОЈИН мајора Грујића, а по одлуци и наређењу команданта 126. бр ВОЈИН пуковника Милоша Поповића. На предпремијерном приказивању филма у Команди В и ПВО указао сам команданту В и ПВО генерал-мајору Ранку Живаку (пред саставом Команде и припадницима Команде из 1999. године) да у филму има грубих неистина и извртања чињеница. Нагласио сам, да сам ја лично наредио измештање 20. ОЦС, што доказује наређење број 03-2/2524-240 од 23. марта 1999. године, које се налази у архиви Команде. У тачки 1.1 поменутог наређења, наређено је Рад 20. ОЦС, без ГБК 250. рбр и 204. лап, организовати из ОЦ Ко ПВО, објект 909, а са положаја „Стари Бановци“ иселити сво људство и борбену технику. Средства везе из 20. ОЦС „Стари Бановци“. Поред тога, у тачки 1.1 поменутог наређења, наређено је Рад 20. ОЦС, без ГБК 250. рбр и 204. лап, организовати из ОЦ Ко ПВО, објект 909, а са положаја „Стари Бановци“ иселити људство и борбену технику. То што је изнето у филму у вези са премештањем 20. ОЦС је у директној супротности са Правилем за организацију и функционисање командних места у ВЈ. Правило јасно дефинише да је Команда РВ и ПВО у организацији командних места потчињених састава одговорна за три нивоа ниже. Према Правилу, искључива надлежност за премештање 20. ОЦС и организацију рада на другој локацији припада Команди РВ и ПВО, а не Команди 126. бригаде ВОЈИН. Указао сам да је 20. ОЦС, заједнички оперативни центар три јединице ПВО: 204. лап, 250. рбр ПВО и 20. б ВОЈИН, као и да је он организациони елемент командног места Корпуса ПВО, а не 126. бр ВОЈИН. Према томе, 20. ОЦС није могао бити премештен наређењем команданта 126. бр ВОЈИН. То право припадало је искључиво команданту РВ и ПВО.

Са овом манипулацијом (и елементарним непознавањем функционисања командних места и командовања у РВ и ПВО) упознао сам и начелника ГШ Војске Србије, генерала Љубишу Диковића, али ни он, ни генерал Живак, нису било шта предузели да се неистина измести из именог филма.

Представљена књига
„Кошаре и Паштрик -
српски Термопили“

КАЗИВАЊЕ О ОДЛУЧНОЈ ОДБРАНИ КОСМЕТА

У Дому Војске Србије 22. септембра јавности је представљена књига „Кошаре и Паштрик - српски Термопили“ у којој генерал Небојша Павковић и контраадмирал Бошко Антић износе сећања учесника и документа на најтеже бојеве вођене на територији Косова и Метохије 1999. године, на Кошарама и Паштрику, у граничном појасу између Савезне Републике Југославије и Републике Албаније. Одбрана тог граничног појаса имала је стратегијски значај за одбрану Србије.

— Ове борбе, поред војног значаја, имају и наглашену моралну димензију, истакла је уредница књиге, Снежана Ђокић, додајући да је спречавање продора шиптарских терориста на територију СР Југославије, извршеног уз свесрдну помоћ авијације НАТО-а, представљао херојски подвиг бранилаца, већином младића, припадника Војске Југославије, у моралном смислу налик на легендарни Бој на Косову.

Поред аутора контраадмирала Бошка Антића, о књизи су говорили генерали Драган Живановић, командант 125. моторизоване бригаде и Стојан Коњиковац који је командовао истуреним командним местом у бици за Паштрик, а прочитано је и писмо ратног команданта 3. армије генерала Небојше Павковића. Како су истакли говорници, стратегијски значај бојева на Кошарама и Паштрику је у одбрани Косова и Метохије и спречавању продора много надмоћнијих снага агресора и терористичке ОВК на тежишту одбране Приштинског корпуса и Треће армије, а тиме и увођење свежих снага агресора за продужетак дејства ка централном делу Србије.

Књига „Кошаре и Паштрик - српски Термопили“ представља аутентични

доказ о извршеној копненој агресији на нашу земљу. У то, после свега, више нема никакве сумње. У овој књизи први пут је приказан хронолошки след догађаја на Кошарама и Паштрику, из дана у дан и из часа у час, што ће омогућити да се разуме сва сложеност борбеног окружења коме су били изложени наши хероји и шта се заиста догађало.

Поред аутентичних докумената, карата и фотографија, у књизи је приказан командни ланац који је функционисао у Војсци СРЈ, од врховног команданта, преко команданата 3. армије и Приштинског корпуса, до команданата 125. и 549. моторизоване бригаде Живановића и Делића, који су командовали одбрамбеним бојевима на Кошарама и Паштрику и који су, по речима генерала Небојше Павковића, једини имали законска овлашћења да у тим бојевима командовањем обједињавају дејства више тактичких јединица из свог формацијског састава, али и јединица ојачања и подршке.

Говорници су истакли да је на подручју карауле „Кошаре“ од 9. априла до 14. јуна 1999. вођен одбрамбени бој на југословенско-албанској граници, у коме су се наше снаге супротставиле шиптарским терористичким снагама, НАТО снагама и регуларној војсци Републике Албаније, које су изводиле класичну копнено-ваздушну битку. Тој агресији на копну супротставили су се припадници 53. граничног батаљона, 2. моторизованог батаљона 125. моторизоване бригаде, борбене групе 63. па-

добранске и 72. специјалне бригаде, делови извиђачко-диверзантских јединица Приштинског корпуса и Треће армије и добровољци из Србије, Русије, Шведске, Финске, Данске, Шкотске и Ирске.

За 63 дана, колико је бој трајао, хероизмом свих учесника заустављена је агресија на самој граници. Ни свакодневни масовни удари авијације, ни свакодневна дејства артиљерије Оружаних снага Албаније, ни више десетина хиљада терориста тзв. Ослободилачке војске Косова, ни муџахедини, нису могли да слома наше борце.

Одбрамбени бој на Паштрику је трајао 20 дана, од 26. маја до 14. јуна 1999. Најтеже борбе вођене су 26, 27. и 31. маја. Шиптарске терористичке снаге, Оружане снаге Албаније и НАТО снаге покушавале су сваког дана да се пробију на територију Космета, чак и док су вођени преговори у Куманову.

У нападној операцији „Стрела-2“ било је ангажовано око 10.000–12.000 војника. Њима су се супротставили наши јунаци из 549. мтбр, и то 1. и 2. моторизовани батаљон, са првом четом 55. граничног батаљона и трећом четом 53. граничног батаљона, те јединице ојачања из Приштинског корпуса и Треће армије, подржане артиљеријским јединицама. У књизи „Кошаре и Паштрик - српски Термопили“, наведени су сви примери хероизма појединаца и јединица, међу којима и они о којима се до сада није говорило.

Месни одбор УВП
„Бежанијска коса“

СТИЦАЊЕ СТАТУСА БОРЦА

У условима које диктира вирус корона, Месни одбор УВП „Бежанијска коса“ одржао је још једну телефонску седницу у низу. Председник МОД Милан Калчић пренео је неколико информација члановима тог тела. Обавестио је војне пензионере о изменама и допунама појединих тачака и чланова Закона о посебним условима за реализацију пројекта изградње станова за

припаднике снага безбедности, који је су ступиле на снагу 25. маја 2021. године и шта је донето од пратећих подзаконских аката (упутства, правилник и сл.) којим ће бити детаљније регулисани поступци и радње „уместо брзих прстију у досадашњем раду“.

Било је речи и поступку за добијање статуса борца по одређеним категоријама и посредством надлежних у општини Нови Београд. (телефони 011/3106-817 и 011/3106-816).

Чланови су обавештени и о могућностима за решавање лекарских прегледа у вези са ношењем личног наоружања, продужењем возачких дозвола посредством фирме „Medical dental group“

Такође је речено да су до краја ове године планиране седнице годишњих

скупштина, које ће уједно бити и изборне. Време и начин одржавања седница биће накнадно утврђени, сходно упутству које се очекује од надлежних из Општинског одбора УВПС Нови Београд.

Активности ће бити усмерена на:

—Наставак пружања свеобухватне здравствене, социјално-хуманитарне и сваке друге помоћи старијим, болесним и немоћним особама као и онима са најнижим приманијима.

—Активно спровођење акције на плану пријема нових чланова у удружење и претплатника на лист „Војни Ветеран“.

—Информисање чланова о свим питањима која се тичу војних пензионера, а добијених од стране Главног и Општинског одбора УВПС

М. К.

Ветерани ВОС у посети Ваљеу

ИСТОРИЈА ИЗБЛИЗА

У склопу обележавања 80-годишњице од устанка, Удружење Ветерани војнообавештајне службе Србије организовало је једнодневну посету Ваљеу. Централна активност било је полагање венца на Споменик борцима револуције на брду Видрак изнад града (споменик Стјепану Филиповићу). У центру града положено је цвеће на Споменик Жикици Јовановићу Шпанцу.

На споменик пилоту хероју Миленку Павловићу, који је погинуо 4. маја 1999. године бранећи земљу од НАТО агресора, такође је положен букет цвећа. Посебно је била дирљива посета непосредном месту погибије Миленка Павловића, у селу Бујачић изнад Ваљева.

Током боравка у Ваљеу ветерани су разгледали тематску изложбу посвећену епидемији тифуса 1914-1915. године, Ваљевској болници и помоћи страних медицинских мисија становништву током Првог светског рата.

Изложба је постављена у просторијама ваљевског архива, у згради тадашње Ваљевске болнице, у којој су вршене хируршке операције над рањеницима. Кроз изложбу је водила директорка архива, госпођа Бојана Савчић. Касније током дана, посећен је и гроб америчког лекара Семјуела Кука, који је умро од тифуса у Ваљеу у пролеће 1915. пошто је вакцину против тифуса уступио да прво приме Срби.

У шетњи ужим центром града, учесници су упознати са историјом развоја града Ваљева, значајем и улогом војске кроз историју града и Западне Србије, нарочито улогом Дринске дивизије. Посетили су споменике војводи Живојину Мишићу, Проти Матеји Ненадовићу и Десанки Максимовић. Враћајући се даље у прошлост, као сведочанство страдалништва, учесници пута су обишли место где су убијени кнежеви Алекса Ненадовић и Илија Бирчанин, после чега је дошло до избијања Првог српског устанка (1804. године).

Сестринство манастира Ћелије указало је гостопримство ветеранима. У том манастиру су сахрањени Илија Бирчанин и Јустин Поповић.

Развој и модернизација града Ваљева започели су у другој половини 19. века. Посебну улогу у томе је имала Ваљевска пивара, основана 1860. године, као први индустријски погон. Чланови удружења су имали прилику да посете Ваљевску пивару.

Смедеревска Паланка

БРИГА О ЧЛАНОВИМА

Удружење војних пензионера, у Смедеревској Паланци све проблеме решава правовремено и одговорно. Признање припада руководству организације: председнику Драгославу Грујићу, Стеви Марушићу и Златку Пауновићу.

Помоћ се огледа у правовременим информацијама о свим новинама Главног одбора УВПС и организације у Смедеревској Паланци. Редовно се предузимају посете болесним и изнемоглим члановима Удружења, а њиховим породицама

пружа свестрана помоћ око: остваривања права на хуманитарну помоћ, изјављивања саучешћа породицама преминулих чланова и обезбеђења присуства, под посебним условима, на сахранама, имајући у виду пандемију.

Сprovedено је низ акција у вези са пружањем новчане помоћи и прикупљања средстава за санирање немилих несрећа, попут недавног пожара пожара у стану једног члана. Том приликом причињена је знатна материјална штета, срећом без људских живота.

Највећи проблем у раду задаје недостатак просторија за рад УВПС. Користи се један простор у подстанарском статусу. За сада нема услова за одлагање документације и чување печата.

Ч. Шабанај

Из личног угла

ЧИЈА ЈЕ „ВОЈНА АКАДЕМИЈА“

Радио-телевизија Србије је, изгледа, веома задовољна својом серијом „Војна академија“, па је за кратко време три пута репризира. Гледаоце, а поготову војна лица, нико не пита како виде нашу војску кроз призму серије и војнообразовни систем. Ни специфични војни органи што се највише помињу у серији, не оглашавају се. Вероватно њих нико ништа није ни питао, то јест само је наредио - дајте све што траже за серију.

Серији какву нам РТС приказује тешко је одредити жанр. Има од свега по мало, о војсци најмање. Па ни хумора нема. По неким назив серије највише би одговарао „Љубавна академија“.

Да човек не поверује да у највишој образовној војној установи, где се припремају будуће старешине, има онолико дрילה, изрицања понижавачућих казни. Свуда у на сваком месту...

Био сам у првој класи редовно школованих старешина после рата, где су сви били са оскудним знањем и војничким искуством, па тамо није било оваквог дрילה рекао бих најнижег нивоа. Какво ли ће искуство о војсци Србије, поготову о Академији понети у своје земље страни кадети.

Међу грађанима могу се чути и оваква мишљења: ово није наша војска, одакле козе у војсци, какве везе имају цивилни криминалци са Академијом, ко командује оваквом војском...

У овој серији, ако се ради о војсци, нису заступљена три основна војничка правила: ништа се не ради без наређења, ништа се не ради без строја и ништа се не ради без командира.

У серији се поставља и питање: да ли су сценариста и редитељ некада служили војску или су можда били лоши војници па је серија „Војна академија“ производ тога.

Не знам шта да кажем о војном консултанту или можда и он ради само по наређењу. То исто важи и за финансијере серије. Једино у серији, ако је посвећена војсци, од свега тога има само војничке униформе.

Скромно предлажем: у нашој организацији (УВП) има доста војних пензионера од угледа, знања и искуства. Нека се огласе и предложе РТС-у да више не репризира ову серију и да тиме не брука нашу војску.

Стеван Стојановић

Десети спортски сусрет војних пензионера

СНАГА ВОЉЕ

Шеснаести септембар, Дан удружења војних пензионера Црне Горе, обиљежили су и рекреативци.

Иако су у поодмаклим годинама, љубав према спорту и спортској рекреацији није их напустила. Они се кроз разговор присјећају јутарњих вјежбања, недељне спортске рекреације и армијских такмичења на којима су освајали медаље.

На овај јубиларни сусрет у Подгорици учествовале су екипе војних ветерана из Херцег Новог, Тивта, Бара, Улциња, Никшића, Пљеваља, Берана, Даниловграда и Подгорице.

Домаћин није пропустио прилику да лијепо дочека гостујуће екипе и на почетку покаже изложбу фотографија Павла Бандовића које су прошле године на такмичењу фотографа – војних ветерана у Москви освојиле прво мјесто. Затим је за госте приређен доручак, уз неизоставни домаћи специјалитет – приганице са медом.

Добродошлицу и успјех екипама пожелио је предсједник Жељко Вукић и означио почетак такмичења.

У пикаду прво мјесто освојио је Зоран Таушан из Никшића, друго Радивоје Здравковић из Подгорице и треће Комнен Бајчета, такође из Подгорице а код жена Ана Војка Тошић, Бранислава Јокановић и Јожица Кљајевић, све из Подгорице.

У дисциплини плојкање побједници су Динко Шимурина из Подгорице, Ра-

денко Томовић из Бара и Зоран Таушан из Никшића, а код жена Јожица Кљајевић, Бранислава Јокановић и Ана Војка Тошић из Подгорице.

У дисциплини набацивање обручева медаље су припале Радовану Рађену и Раифу Мустафићу из Тивта и Зорану Томашевићу из Херцег Новог, а код такмичарки Ани Војки Тошић, Јожици Кљајевић и Бранислави Јокановић из Подгорице.

У мушкој дисциплини бацање камена снагу су исказали и медаље освојили Комнен Бајчета, Драгиша Ђуковић и Драган Чекеревац, сви из Подгорице.

Војни ветерани – рекреативци провели дан безбрижно, уз такмичење, учешћем на свечаној сједници Удружења уз заједнички коктел и дружење.

Р. З.

Откривен споменик јунацима отаџбине

ДА СЕ ПАМТЕ ДЕЛА

Упорти цркве Огњена Марија у селу Разбојна, општина Брус, 30. јула откривен је споменик јунацима одбране отаџбине 1990-1999. године.

На споменику са православним крстом, високом осам метара уклесана су имена једанаест јунака који су дали своје животе за отаџбину, као војници, резервисти или добровољци. Иницијатор подизања овог споменика, креатор идејног решења и места постављања, а и финансијер је Радослав Предолац - Динко. Ово је својеврсни чин друга према својим ратним друговима са којима се у дугом низу година налазио у одбрамбеном

строју, било као мобилисани обавезник или као добровољац на Космету.

Динко Предолац је човек каквим се Разбојна и општина Брус могу поносити. Где год је био, Косовски завет му је био у срцу.

Поред изградње објекта Цркве Огњена Марија са свим пратећим објектима и подршке црквених садржаја, урадио је Споменик погинулим за отаџбину у Јанковој клисури, на којем су уклесана имена 85 јунака изгинулих у Топличком устанку.

Поставио је плочу „Да се не заборави злочин НАТО-а“. Материјално је помагао Друштву за неговање слободарских традиција општине Брус и финансирао постављање више од десетак спомен-плоча на локацијама из историје тог краја са пригодним историјским подацима.

Србија је вечна док су јој деца попут Динка верна.

С. Вукојевић

In memoriam

Драган Машала
(1927-2021)

ПАРТИЗАН ЧВРСТОГА КОВА

Бањицом, Београдом и Србијом одјекнула је тужна вест да се угасио живот пуковника у пензији Драгана Машале, истакнутог члана УВПС. Месецима пре тога све је указивало да ће победити проблеме са ногама које су почеле да га издају. Долазио је с времена на време у Удружење да чује новости, али и да млађим колегама наздрави за здравље и нове успехе у заштити права војних пензионера.

Био је неустрашиви борац Пете козарачке бригаде. Учесник је љуте Битке за ослобођење Београда, у подножју Авале. О томе нам је пре две године, између осталог, испричао:

„После Ваљева, једно по једно, ослобађали смо насеља док нисмо стигли до Бановог брда. Тамо смо наишли на тврд орах. Непријатељ је био кон-

центрисан. Дошли смо у подножје Авале. Немачка групација од 30.000 људи, која је од Смедерева преко Болеча и Врчина кренула да помогне својим снагама у Београду, сударила се са Петом козарачком бригадом. Борба се водила за врх. Из моје бригаде ту је пало чак 129 бораца од око 600, колико нас је било.

Они што су били на самом врху Авале нису дозволили Немцима да заседну на том делу планине. Након тога лома, мањи делови немачких снага заобишавши Авалу, спојили су се са гарнизоном у Београду. Била је борба за живот. Део Не-

маца се удавио у Дунаву и Сави.

Из Другог батаљона, командир треће чете Драгољуб Алексић погинуо је у борби за заробљавање шест немачких топова на Бановом брду, према Раковици. Пошто је био рањен, прилетела је да га спаси сестра Ђуја, референт санитета. Била је погођена над њим. Тежак ударац за све нас. И Алексића и сестру Ђују предлагали смо за Орден народног хероја. Нажалост, нису прошли...

Остварили смо главни циљ – да Београд очистимо од фашиста. Водећа идеја била је: само напред, док се не постигне циљ.

Остао сам приврженик идеји од које сам кренуо од почетка“, рекао је Машала, иначе 80 одсто инвалид.

Цео живот посветио је одбрани земље. Обављао је многе одговорне дужности. Својевремено је био помоћник начелника Војне економске академије за морал. Потом је обављао посао инспектора у Главној инспекцији ЈНА.

У два мандата био је

члан Општинског одбора УВПС Вождовац – Савски венац. Добитник је Повеље УВПС. Носилац је више високих државних одликовања.

Машала је отишао у вечност без добијене битке коју је упорно водио три године. Као ратни војни инвалид са 80 одсто инвалидности затражио је од надлежних органа да му се поново утврди степен инвалидности, јер је од последњег решења протекло чак 25 година, а његово здравље ишло низбрдицом. Али то је дуга прича која сведочи и неправичности и осиноности администрације у нашем главном граду. У овој прилици да је не елаборирамо. Ваљда ће коначно они који су порно негирали инвалидност временског партизана схватити да су погрешили. И биће им опроштено.

Заокружити казивање о Драгану Машали било би непотпуно, ако се не наведе да је свих деценија које је часно живео био посвећен људима, помагао им у разним приликама и исказивао подршку и поштовање. Да се не заборави оно што велики борац оставља иза себе, побринуће се његов син Милан.

З. П.

In memoriam

Јован Маричић
(1935-2121)

ТИХИ ДЕЛАТНИК

У вечност се недавно преселио Јован Маричић, тих ненаметљив човек, којег су многи што станују у новобеоградском 21. блоку сретали и познавали. Годинице је био председник Месног одбора УВПС и члан Општинског одбора Нови Београд. Његова енергија ће свакако недостајати војнопензионерској организацији.

Рођен је 11. новембра 1935. године у селу Соколово, које је удаљено од Санског моста 25 километара,

поред реке Сане, од оца Остоје и мајке Љубе. Мајку није упамтио, а отац је од последица рата преминуо 1950. године.

У родном крају тешко се живело, нарочито у току Другог светског рата. Владала је неописива глад и беда. Живео је у заједници са стрицем и његовом породицом. После рата Маричићи су колонизирани у Бачки Јарак код Новог Сада. Ту је Јован завршио и основну школу. Није имао родитеље нити рођака који би га могао издржавати за даље школовање.

Првоборац Бојан Мишковић имао је ратног друга у Дирекцији војне индустрије. Он је свог сина, затим Јована и шесторицу младића из Бачког Јарка, одвео у Војноиндустријску ваздухопловну школу у Кнежевцу. Школовање је трајало три године.

Потом се Јован образује за вазду-

хопловног специјалисту у Краљеву.

Место првог службовања било је Панчеву, у пуку ВОЈИН. Затим потом је премештен у Ваздухопловни ремонтни завод „Јастреб“.

Као инструктор годину дана службовао је у Замбији. Његова стручност највише је дошла до изражаја на одржавању технике у Војној контроли летења у Сурчину.

Године 1966. године оженио се Наталијом. Добили су кћерке Гордану и Биљану.

Јован Маричић је више пута похваљиван и награђиван. У пензију је отишао 1994. године у чину заставника прве класе.

Јован Маричић је свакога месеца делио „Војни ветеран“ претплатницима у 21. блоку. У знак поштовања према оцу којег више нема, обавезу колпортера преузеће једна од две кћери.

Коста Милетић,
отац српског ваздухопловства

СВЕСТРАНИ ОФИЦИР

Навршава се сто четрдесет седам година од рођења првог српског ваздухопловца, pilota балона, првог команданта ваздухопловства Краљевине Србије и челне личности ваздухопловних ветерана Краљевине Југославије, пуковника Косте Н. Милетића.

Данас, скоро век и по од рођења „оца“ српског ваздухопловства, постављају се питања јавности и државним институцијама: Знамо ли ко је пуковник Коста Милетић? Какав је био његов живот? Колико је његово животно дело? Зашто је значајан за српску државу, војску и војно ваздухопловство? Да ли има спомен-обележје, улицу, или по њему носи име нека установа. Налази ли се његова биографија у неком уџбенику или школском програму? Какав је однос државе, војске и ваздухопловства Србије према њему?

Коста Милетић рођен је и стасавао крајем XIX века, у време када је створена модерна српска држава и војска и када се почело развијати ваздухопловство, у свету и у нас. У то доба уз изузетна достигнућа Србија се, идућу у корак са Европом и светом, сврстала међу најпрогресивније државе.

Крајем XIX века у време Костиног рођења, детињства и школовања у гимназији и војној академији ваздухопловство у свету било је у фази развоја и примене летелица лакших од ваздуха – балона и дирижабла. Истовремено током процеса модернизације српске војске пражена су светска искуства, планирано је школовање ваздухопловног кадра и набавка ваздухоплова.

Коста, крштено име Константин Милетић рођен је 22. септембра 1874. године у Букову - Аранђеловац. Отац Настас био је телеграфиста, управник телеграфске станице у Аранђеловцу, а мајка Персида домаћица. Детињство и школовање Костино прожето је сталним премештајима његовог оца по потреби службе: Обреновац, Велико Градиште, Неготин, Зајечар, Београд.

По завршетку седмог разреда гимназије 1892. године, Коста Милетић је примљен у Војну академију као питомац 25. класе. Школовање је завршио као четврти у рангу и у чин потпоручника унапређен је 1895. године. Био је на служби у инжењерији и гари на дужностима командира вода и чете.

По конкурс Министарства војног од 24. децембра 1900. године пријавио се са још тројицом кандидата за ваздухопловну школу. На пријемном испиту показао је најбоље резултате и одређен да се, као државни питомац, школује у Русији. На пут је кренуо 3. фебруара 1901. године возом из Београда, и преко Будимпеште, Беча, Берлина и Варшаве после три недеље стигао у Санкт Петербург...

Коста Милетић

По повратку из Русије био је на служби у Инжињеријско-техничком одељењу Министарства војног. Затим је обављао дужности командира инжењеријске и железничке чете. Од 1903. до 1905. године био је ординанс Краља Петра I Карађорђевића, а после тога је распоређен у Главни генералштаб.

Голубија пошта

У Русији је боравио од 27. фебруара 1901. године до 25. новембра 1902. године. Школовао се у Ваздухопловном образовном парку Волково поље близу Царског села код Санкт Петербурга у Ваздухопловној официјској школи Руске царевине. У класи је било двадесетак руских официјера одабраних по посебном критеријуму за школовање ваздухопловаца летача.

Током школовања Коста Милетић је изучавао теоријске ваздухопловне предмете, организацију и извршење летења и рада на одржавању летелица (балона и дирижабла) и опреме, и имао практичну обуку у летењу. Летео је самостално везаним и слободним балоном и учествовао као члан посаде балона на великим маневрима руске војске код Курска.

Школовање је завршио као други у рангу Официјске ваздухопловне школе Руске царевине. Поред тога оспособљен је и за организацију и руковање голубијом поштом и стекао потребна знања и вештине из ваздухопловне метеорологије.

Са таквим врхунским ваздухопловним

знањем и оспособљеношћу стеченом у елитној ваздухопловној школи вратио се пун оптимизма и амбиције у Србију у жељи да научено што пре примени у пракси. Но, све то није ишло ни брзо ни лако. Одлука да се у српску војску уведе ваздухопловство донета је 2. августа 1893. године у чувеној Уредби о допунама и изменама Закона о војсци Краљевине Србије.

Криза на границама Србије се појачавала и земљи је претила ратна опасност од моћне Аустроугарске царевине. У таквим условима, а након заробљавања аустројског шпијуна 1908. године, који је носио голубове писмоноше, на пречац је донета одлука да се у српску војску уведе голубија пошта. Задатак је поверен капетану Кости Милетићу који је не оклевајући организовао рад на изградњи прве станице голубије поште у Медошевцу код Ниша.

Министар војни генерал Степа Степановић 5. новембра 1908. године издао је наређење да се у Нишу формира Станица голубије поште по „прописном саставу“. Коста Милетић је обучио кадрове и оспособио их за рад. Друга станица голубије поште формирана је у Пироту 1911. године. Највећу заслугу за увођење голубије поште, заметка ваздухопловства у нас, има Коста Милетић и за то му треба рећи вечно хвала.

Набавка балона

Милетић је одлучујуће допринео да се набаве и уведу балони у нашу војску. Српска влада је одобрила средства за куповину балона, изабран је добављач и балони су наручени 1908. године код немачке фабрике Аугуста Ридингера из Аугсбурга. Почетком 1909. године у Немачку је отпутовала српска делегација у којој је био и капетан I класе Коста Милетић, да у фабрици званично преузме купљене балоне: један везани змај-балон (Drachen-Fesselballon) система Персевал-Зигсфелд (Perseval-Sigsfeld), плаћен 16.500 франака и једна слободни сферни балон (Kugelballon) који је крштен именом „Србија“ плаћен 6.300 франака.

Приликом пријема балона у фабрици Коста Милетић је летео на везаном – змај балону и слободном – сферном балону. На корпи балона била је постављена српска застава, а на лопти балона великим словима исписано је „Србија“. Хроничари су тај догађај записали: „У понедељак 6/19. априла 1909. године, у 09.15 часова, из Гарстафена полетео је ради пробне вожње балон „Србија“ и после три сата и 45 минута лета, тачно у 13.00 часова, спустио се код Фрајзинга на Изеру, прелетевши Аугсбург и Минхен. Балоном је управљао инжењер фабрике балона Шерле, а са њим у корпи балона налазила се супруга власника фабрике Ридингера и српски инжењеријски капетан I класе Коста Милетић.“ Према подацима Музеја балона у Герсхофену сферни балон је испоручен Србији 12/25. маја 1909. године, а за змај балон у том музеју нема података. Тако је Краљевина Србија набавила прве ваздухоплове – балоне, а Костин сан је остварен после седам година од стицања звања балонера (аеронаута) у Русији.

Међутим, са том набавком посао око увођења балона није био завршен, и за Косту Милетића је било још много обавеза. Требало је набавити пратећа техничка средства и опрему. Постројење за производњу

Будући командант Ваздухопловства у балону за време школовања у Русији

водоника купљено је од фирме Ерликом у Швајцарској, осам кола за гас и 128 челичних гасних боца – од фабрике Дилман из Берлина. Чекрек за подизање балона полског типа система Гарут, масе 1700 кг са сајлом од хиљаду метара (вукла га је запрега од шест коња), преузет је у Санкт Петербургу у Русији.

Набављена средства стизала су постепено у Србију све до 1910. године, потом остављена у подруму Војне академије, а касније пренешена у Ниш. Балони се нису могли користити јер није била завршена станица за производњу водоника. Тек 1911. године доласком ђенерала Радомира Путника за министра војног обезбеђена су средства и централа је завршена јуна 1913. године у Медошевцу. Тако су балони могли да се користе у Другом балканском рату.

Замах ваздухопловства

Ваздухопловство је након лета првих авиона почетком XX века добијало на замаха. Храбри авијатичари су обилазили велике европске градове приказујући своје летеће справе – авионе и вештину летења на њима. Долазили су и у Београд Аустријанац Рудолф Симон (1910), Рус Борис Маслеников (1910), Словенац Едвард Русијан (1911), Чех Јан Чермак (1911) и Италијан Ђани Видмар (1912). То су биле прилике да се српска јавност и војска упознају са авионима као летелицама будућности. Уједно будући српски пилоти су имали прилику да се ближе упознају са авионима и припреме за школовање које је следило. У организацији тих аеромитинга – приказа, био је ангажован и Коста Милетић, а посебно на конкретној припреми прве групе српских пилота пре одласка у Француску 1912. године.

За школовање пилота авиона у Француској по конкурс Министарства војног од 22. фебруара 1912. године одабрана су три официра и три подофицира, поручници Милош Илић и Јован Југовић, потпоручник Живојин Станковић, наредник Михаило Петровић и поднаредници Миодраг Томић и Војислав Новичић. Они су 12. маја 1912. године отишли за Француску, 21. маја почела је летачка обука, а 8. септембра 1912. године успешно завршена. Звање пилота први је добио Михаило Петровић.

Убрзо је у Француској купљено осам авиона, два авиона су добијена из ратног плена, а још два као помоћ из Русије. Тако је Србија у свом ваздухопловном арсеналу имала 12 авиона и два балона.

Почетак Првог балканског рата (8. окто-

бар 1912. - 30. мај 1913.) убрзао је формирање српског ваздухопловства. Школовање је завршила класа пилота, набављени су авиони и припремани су аеродроми и пратећа инфраструктура. По повратку из Француске српски пилоти су се обрели у ослобођеном Скопљу, где су крајем новембра начињени први летови на авиону „Дукс“.

Капетан I класе Коста Милетић по отпочињању Првог балканског рата добровољно одлази на фронт као командант батаљона и учествује у Кумановској бици. За показано јунаштво указом Краља Петра I Карађорђевића, а на предлог министра војног пуковника Радомира Бојовића, Коста Милетић је ванредно унапређен у чин мајора.

Формирање Ваздухопловне команде

Коста Милетић је после Кумановске битке, у току марша Прве армије према Прилепу, добио наређење да одмах преда дужност команданта најстаријем официру и јави се начелнику Штаба Врховне команде у Скопљу. Ту је примио наређење да пође за Нови Пазар и изабере летелиште за наше авионе који су из Француске требали да стигну преко луке Бар. Са наредником Миодрагом Томићем, који му је био додељен за овај посао, изабрао је место за аеродром. Међутим, како је било закључено примирје са Турском, наши авиони и остали материјал упућени су преко Солуна у Скопље и даље за Ниш. Милетић и Томић се враћају у Скопље.

Мајор Коста Милетић је у Скопљу примио наређење да крене за Ниш, изабере место за аеродром, изврши монтажу апарата, отпочне обуку официра, и припреми формацију за нашу Ваздухопловну команду, која се састојала из балонске чете, аеропланске ескадриле, нишке станице голубије поште и водоничне централе.

Први српски аеродром уређен је на Трупалском пољу, недалеко од железничке станице Топоница код Ниша. Упркос зими и снежним падавинама српски пилоти су у јануару 1913. године почели са летачком обуком, када су поломљена два авиона Фарман. Подигнуто је шест пољских платнених хангара система Бесона (Bessoneau), образован је парк и попуњен људством које је одређено из разних команди нишког гарнизона. Није било ни радионице, ни резервног материјала за оправку аероплана и мотора, нити довољно авиомеханичара.

Наређењем или решењем начелника Штаба Врховне команде војводе Радомира Путника 24. децембра 1912. године, формирана је Ваздухопловна команда Српске војске са седиштем у Нишу, за команданта је постављен мајор Коста Милетић. Седиште команде било је у касарни инжењеријског пука.

Командовање ваздухопловством

У Првом балканском рату створено је српско војно ваздухопловство и доживело своју ратну премијеру. По одлуци Врховне команде да се подрже снаге српске и црно-

горске војске у опсади Скадра, мајор Коста Милетић је 20. фебруара 1913. године формирао Аероплански приморски одред - прву борбену јединицу српског ваздухопловства и био његов командант. Одред је из Ниша и Скопља отпутовао у Солун возом, а бродом превезен до луке Сан Ђовани близу Љеша на јадранској обали и сухопутно на аеродром Барбалуш југоисточно од Скадра.

На борбеном задатку 20. марта у авионском удесу погинуо је пилот наредник Михаило Петровић. По завршетку операције одред се повратном маршрутом вратио у Ниш, где је расформиран 12. маја 1913. године.

У Други балкански рат (29. јун - 30. јул 1913.) српско ваздухопловство ушло је са више искуства. Ангажовани су и балони и авиони. Мајор Коста Милетића, командант Ваздухопловне команде по наређењу Врховне команде формирао је аеропланско одељење за потребе Команде Прве армије, које је извиђало правац Куманово-Страцин-Ћустендил, и балонско одељење за потребе Друге армије које је извиђало правац Пирот-Цариград.

Аеропланско одељење је по извршеном задатку враћено у Ниш у састав Ваздухопловне команде. Балонско одељење је упућено у састав Пиротског утврђеног логора, под командом Друге армије. Задатке је извршавало од 19. до 23. јула 1913. године. По наређењу војводе Радомира Путника од 21. јула/3. августа 1913. године враћено је у Ниш.

Са мајором Костом Милетићем, командантом Ваздухопловне команде на челу, српско ваздухопловство је у балканским ратовима стекло прва борбена искуства о употреби балона и авиона. Ваздухопловство је имало снажан утицај на борбених морал српских војника и остварило је снажан утицај на све факторе рата и све аспекте војне теорије и праксе. У том контексту треба сагледати и место и улогу мајора Косте Милетића.

Нови рат је био на помолу. Требало је обновити снаге, попунити губитке, набавити нова борбена средства, па и ваздухоплове, али није било лако. Земља је била исцрпљена, а помоћи нигде. Нови рат је био у изгледу, а ништа није предузимано да се ваздухопловство припреми за наступајуће догађаје. То илуструје чињеница да је ваздухопловство ушло у Први светски рат са истим стањем у којем је изашло из балканских ратова.

Аустроугарска је објавила рат Србији 28. јула 1914. године. Командант Ваздухопловне команде, мајор Коста Милетић, у складу са ратним планом, извршио је мобилизацију и јединице превео у ратно стање. Аеропланска ескадра прешла је на ратно стање за осам дана, а балонска чета са 12 дана и била је спремна за покрет из Ниша, даље према ратном плану.

Мајор Коста Милетић, челни човек српског ваздухопловства у том тешком моменту када је држава улазила у Велики рат, није имао другог излаза већ да постојеће људство, снаге и средства, максимално ангажује на извршавање задатака у мобилизацији и преласку на ратно стање. Основне снаге груписане су аеропланску ескадру и балонско одељење, спремне за покрет, а водонична централа и голубија пошта остале су у Нишу.

Уређује: мр
сц. др Часлав
Антић

Породични лекар

ИШИЈАС НА КРАЈУ ЛЕТА

Главна терапија састоји се у мировању и грејању болног места, али та топлота не сме да буде прејака, а многе ће спасти обичне, топле чарапе, савет је др Олге Поповић Младеновић

Прву наглу промену времена овог лета многи су запамтили по укученим леђима и болном сваком кораку који су покушали да направе. Лекари кажу да су се ординације напуниле млађим људима, који су добили дијагнозу ишијаса, за коју се погрешно верује да је резервисана само за оне најстарије. Напротив, проф. др Олга Поповић Младеновић, специјалиста физикалне медицине и рехабилитације, каже како су старији много опрезније дочекали први нагли пад температуре за 15 степени овог лета после много врелих дана, док су млађе особе наставиле да на 16 или 17 степени Целзијуса иду у шортсевима, кратким рукавима, девојке у мини сукњама и сандалама.

- Ишијас почиње болом у крсном, лумбалном делу кичме, обично с једне стране на средини плутеалне регије. Бол се шири па пацијент почиње да хода неправилно, криви се у једну страну. Тако се заправо тражи положај при којем ће ходање бити мање болно. После тога, бол се шири позади, у натколеници и спољном страном потколенице спушта се до стопала. Ту нема много дилеме и лекар лако поставља дијагнозу ишијаса - објашњава докторка.

Мировање три дана

Бол се највише осећа у лумбалном делу кичме, али многи пацијенти се жале да имају печење и бол са спољне стране потколенице, јер ту се пружа један огранак нерва ишијатикуса.

- Главна терапија састоји се у мировању и грејању тог места, али та топлота не сме да буде јака, агресивна. Значи да не треба користити гелове који јако греју болна места, попут, рецимо, коњског гела, али помоћи ће блаже антиреуматске креме. Довољно је обути чарапе, обући топлу тернерку, пити антиреуматике и витамин Бе и остати неколико дана код куће. Осим тога, важан је и положај у којем се мирује. Код такозваног анталгичног положаја, када се лежи бочно, препоручује се пацијенту да између ногу стави јастук, а ако лежи на леђима треба да савије ноге у коленима и испод њих стави јастук, да ноге не буду на равном, већ под одређеним благим углом. У том периоду мировања паци-

јент не треба да вежба. Проблем је што неки на силу вежбају, верујући да ће их од активности бол пре проћи, али то је погрешан став - каже др Поповић Младеновић.

У најбољем случају да ишијас прође довољно је мировање од три дана, али код неких особа стање ће се погоршати и потражиће лекарску помоћ, па и инјекције против болова.

- Инјекције се дају у просеку четири дана и оне су заиста ефикасне, тако да младим особама то може у потпуности да помогне и врати их у функционално стање, па да започну физикалне терапије касније, за два-три дана. Инјекције скраћују период лечења, али има пацијената који их не желе. Они радије два-три дана узимају лекове које прописује лекар, а касније је могуће применити неке физикалне терапије пет-шест дана - објашњава наша саговорница уобичајени ток терапије.

Занимљиво је да су током смене годишњих доба и наглих падова температуре старији људи много опрезнији.

Они који имају преко педесет или

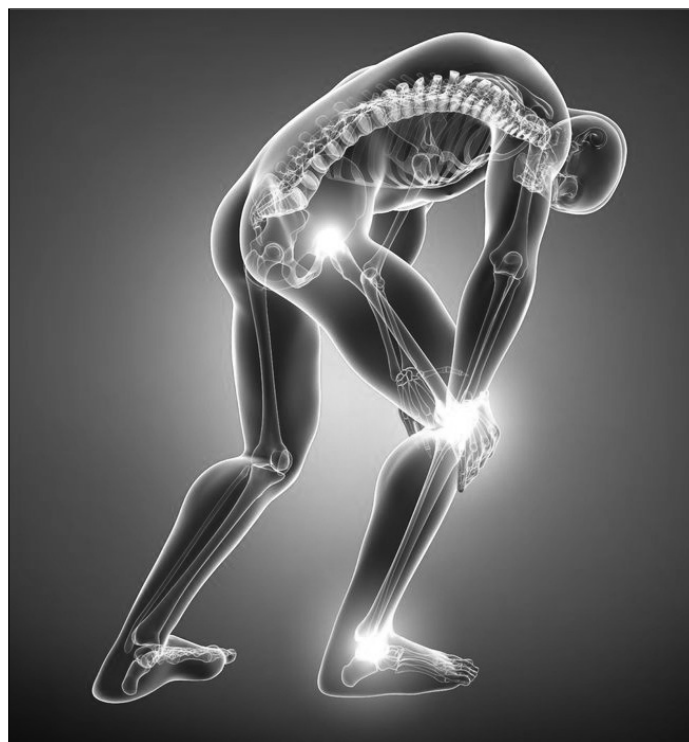
шездесет година ишијас на крају лета успевају да избегну зато што с овом бољком већ имају искуства, али и зато што ишијас код њих често иде у „пакету“ с реуматским тегобама. Када се временске прилике мењају с топлотом на хладно време, тегобе осећају они који одраније већ знају да може да им искрсне неки здравствени проблем везан за колено, кук, раме, али на тегобе се жале и сви они који имају цервикални синдром - болове у вратном делу кичме.

Крагна за врат

- Већ на прве знаке болова у врату, вртоглавице, људи који су већ имали тегобе с цервикалним синдромом ставе на врат Шанцову крагну, препознају прве знакове погоршања, јаве се лекару. Није лоше имати ту крагну, коју склоне када су добро, а носе је када се тегобе јаве, обично код наглих промена времена или после дугих возњи колима. Ови пацијенти по потреби пију лекове и добијају физикалну терапију за стегнуте мишиће врата: мишић трапезијуса понекад је толико тврд да они с тешкоћом окрећу врат - каже др Поповић Младеновић, која додаје и да на масаже ваља заборавити код ишијаса. Међутим, масажа може да помогне код стегнутих мишића врата - цервикалног синдрома - узрокованих спондилозама. Важно је само да се масажа ради од мишића трапезијуса према лопатицама, а не високо на врату.

За утеху је и објашњење да ће многе од описаних тегоба престати када се временске прилике устале и када температуре буду око 25 степени. Наравно, све док опет не дође до екстремне промене времена.

О. П.

Терапија се састоји у мировању и грејању места бола од ишијаса, али та топлота не сме да буде јака

Природно лечење

БЕЛИ ЛУК, МЛЕКО И МЕД

Термин ишијас се односи на бол у доњем делу леђа, у пределу задњице и ногу који се јавља услед прикљештеност или иритираног бедреног живца – највећег и најдебљег живца у људском телу.

Ишијас није права медицинска дијагноза, али представља један од најчешћих проблема са леђима у данашње време. Поред онеспособљавајућег бола, они који пате од ишијаса такође могу трпети и утрнутост или пецкање у ногама. Многи људи покушавају да олакшају бол од ишијаса помоћу лекова који имају само краткотрајан ефекат. Када је у питању ишијас, многи експерти препоручују вежбање и одређене позе јоге као најефективнији третман за ову врсту проблема.

У случају да нисте сигурни да ваши симптоми указују на ишијас, ово је листа најчешћих симптома ишијаса.

Спас за све који пате од ишијаса: две лаке вежбе сређују укљештен нерв и пршљен! Бол који почиње у доњем делу леђа или са једне стране кука и шири се на задњицу и ноге или

ногу представља симптом ове болести.

Ево још неколико манифестација ишијаса: (1) Пецкање у нози/ногама;

(2) Бол се погоршава када седнете;

(3) Слабост, утрнутост, потешкоће приликом померања ногу или стопала. (4) Потешкоће приликом померања услед појаве пробадајућег бола;

(5) Константан бол у задњици.

Рецепт за лек за ишијас и болове у леђима гласи четири чешња белог лука; 200 мл млека; мед (по жељи).

Припрема: Измрвите чешње и затим их кувајте на тихој ватри. Док их кувате додајте млеко и чекајте неколико минута док не почне да ври. За-

тим млеко скините са ватре.

Како конзумирати: Ову мешавину конзумирајте једном дневно и убрзо ћете приметити олакшање од болова. То ће се десити зато што бели лук поседује антиупална дејства која ће смањити и спречити отицање бедреног живца.

Додатни савет: За најбоље резултате комбинујте овај лек са вежбама или истезањима за олакшавање бола услед ишијаса. Довољно је да урадите само неколико вежби за истезање пар минута у току дана и ваш бол ће у потпуности нестати.

Како побољшати слух

ТЕХНОЛОШКИ БУМ

Један од најчешћих здравствених проблема у свету, који веома лако може да се реши, јесте оштећење слуха. Статистике указују да једна од шест одраслих особа има оштећен слух. Тестирања су потврдила да две трећине одраслог становништва наше планете изнад од 70 година живота има оштећење слуха. Тај проблем повећава ризик од настанка деменције и депресије, због друштвене изолације услед смањења когнитивне функције.

Оштећење слуха утиче на квалитет живота много више него што се сматра.

Управо из поменутих разлога, у ото-аудиолошким центрима ZONEX свакој особи и сваком решењу приступа се индивидуално и темељно. Нема изговора за одлагање решења, односно коришћења слушних апарата. Захваљујући високој технологији, ови слушни апарати су веома поуздани. Они не само да појачавају

звук, већ филтрирају звуке и издвајају говор од околне буке. Веома дискретни „помоћници“ опремљени су сензорима и вештачком интелигенцијом која омогућавају разумевање говора у сваком окружењу, чист и јасан звук.

Ото-аудиолошки центар Zonex присутан је на нашем тржишту 25 година. У својим специјализованим центрима у Београду и Новом Саду врши дистрибуцију слушних апарата реномираног светског произвођача који у својој палети производа има одговарајуће решење за сваку особу којој је слух оштећен. Осим производа врхунске технологије, ови центри пружају стручне и свеобухватне услуге особама које користе

слушне апарате, као и консултантске и услуге овлашћеног сервиса, затим додатну опрему, батерије за слушне апарате и индивидуалне шкољке за слушње уређаје.

Своје производе и услуге Zonex пружа уз налог војног и цивилног осигурања.

Адресе ото-аудиолошких центара Zonex:

Београд, ул. Сазонова 18а, Врачар тел. 011 3443 081

Нови Београд, ул. Булевар Црвене армије 11в Насеље Белвил (зграда „Лала“) тел. 011 77 09 099

Нови Сад, ул. Булевар ослобођења 111 тел. 021 66 22 757

NAJBOLJE Rešenje za Vaš Sluh

- BESPLATNA provera sluha
- BESPLATNA proba slušnih aparata
- BESPLATNA nabavka aparata preko civilnog osiguranja
- BESPLATNA nabavka aparata preko vojnog osiguranja
- KUPOVINA na 12 mesečnih rata
- POPUST za gotovinsko PLAĆANJE
- ORIGINALNI američki proizvod vrhunskog KVALITETA

SLUŠNI APARATI

Beograd, Sazonova 18a
Tel: 011/2435-924

Novi Beograd, Bulevar Crvene armije 11v
Tel: 011/77-09-099

Novi Sad, Bulevar Oslobođenja 111
Tel: 021/66-22-757

www.slusniaparatizonex.rs
info@slusniaparatizonex.rs

25

Godina sa
Vama

Интерно гласило
војних ветерана

ИЗДАВАЧ
Удружење војних пензионера Србије Београд,
Браће Југовића 19

ЗА ИЗДАВАЧА
Љубомир Драгањац

Снимио:

Звонимир Пешић

Година XIX. Број 212 септембар, 2021.

ГЛАВНИ И ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Звонимир Пешић

ЛИКОВНО-ГРАФИЧКИ УРЕДНИК
Милан Чуљић

СТАЛНИ САРАДНИЦИ
Др Часлав Антић мр Александар
Симоновски, мр Милан Шумоња,
Будимир М. Попадић, Душан Старчевић,
Влада Ристић

ДОПИСНИЦИ

Предраг Добић (Сремска Митровица),
Радивоје Здравковић, (Подгорица),
Будимир М. Попадић (Нови Сад),
мр Александар Симоновски (Крушевац),
Стеван Стојановић (Шабач),
Драгослав Ђорђевић (Крагујевац),
Драган Дабетић (Зајечар)

ФОТОГРАФИЈЕ У БРОЈУ
Будимир М. Попадић М. Чуљић, дописници
и сарадници

УНОС ТЕКСТОВА
Редакција

Лист излази месечно.
Телефон-факс: 011/322-8076

ШТАМПА
Пан-пласт, Београд

Адреса, Београд, Браће Југовића 19

Ел. пошта: uvps.veteran@gmail.com
Сајт Удружења <http://www.uvps.rs/>

ISSN 1452-3809

ЦИП –
Каталогизација у
публикацији
Народна
библиотека
Србије Војни
ветеран ИССН
1452-3809

Адвокатске услуге за КВП

БЕСПЛАТНИ САВЕТИ И ПОВОЉНИЈЕ ОСТАЛЕ УСЛУГЕ

На основу уговора о пословној сарадњи закљученог са УВПС, адвокати:

***Ивана Ц. ЈОВАНОВИЋ**, из Београда, ул. Балканска бр. 18, локал 93 (ТЦ „Иванијум“), тел. 011/2644384 и 064/1735395; Клијенте прима: уторком: од 17.00-19.00 часова;
За потребе војних пензионера обављаће следеће правне послове: даваће бесплатне правне савете и пружаће све остале адвокатске услуге уз накнаду по важећој адвокатској тарифи умањеној за 30 одсто (адвокат Ивана Јовановић).

УСЛУГЕ ВЕЗАНЕ ЗА САХРАНУ ПРЕКО УДРУЖЕЊА

Уколико користите услуге у вези сахране преко Удружења војних пензионера Србије требало би да знате да услуге могу користити чланови УВПС, чланови њихових породица, као и сви остали војни осигураници.

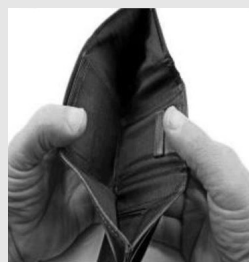
Преко Удружења могу се добити комплетне услуге везане за сахрану:

- организација и заказивање термина за сахрану или кремацију,
 - упис у матичну књигу умрлих,
 - спроводница за пренос покојника,
 - штампање посмртних плаката,
 - продаја погребне опреме,
 - превоз покојника,
 - организација војних почаста,
 - помоћ око сређивања докумената пре и после сахране ради регулисања права чланова породице после смрти војног осигураника,
 - Умањење укупних трошкова за висину рефундације
 - бесплатан долазак у стан породице преминулог ради договора.
- Све додатне информације могу се добити у месним и општинским организацијама УВПС, или директно на тел. 064/1660-423 и 011/3181-812.

ЗАКАЗИВАЊЕ ПОЧАСТИ ЗА САХРАНЕ

У београдском гарнизону заказивање почасне јединице ради одавања почаста преминулим старешинама може се обавити путем следећих телефона:
у радно време: 011/300-5200
у ванрадно време: 011/206-4569

ПЕНЗИОНЕРСКО ЋОШЕ

Истина није само врхунско начело. Често је она и вербални деликт.

Када власт ради против себе, народ треба да помогне.

*До чврстог ослонца
Много је живог блата.*

*Не парирамо Дантеа.
Сведочимо из пакла.*

*Што више узмичемо,
видик је све шири.*

*Балканска једночинка:
драма у безброј појава.*

Зоран Р. Ковачевић

TANJA dent

Стоматолошка ординација
„ТАЊА ДЕНТ“

Телефон: +381 63 214 800
Михаила Булгакова 50а, Београд
е-маил:
dr.tanjavukmirovic@yahoo.com

Пружа све врсте стоматолошких услуга војним пензионерима и члановима њихове породице, са 10% попушта.
Такође се нуди и могућност одложеног плаћања на више рата.

Др Тања Вукмировић
специјалиста опште стоматологије

Прегледе можете заказати на:
063/214-800 / 061/252-8686

Радно време од 12 до 20 х